

Motion till riksdagen 2021/22:4163

av **Christian Carlsson m.fl. (KD)**

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut.....	4
Motivering	12
Inledning och idépolitisk utgångspunkt.....	15
Förskola och barnomsorg	16
Mindre barngrupper i förskolan.....	17
Förskolans läroplan.....	18
Fler förskollärare och barnskötare	18
Digitalisering i förskolan	19
Stärk rätten till familjedaghem	19
Öppen förskola.....	21
Valfrihet för familjen – och aktivt barnomsorgsval	21
Språkförskola på deltid	22
Grundskola och gymnasium	22
Skolans värdegrund och klassisk bildning.....	22
Skolavslutningar i kyrkan – värna traditionen	23
Slöja på flickor i förskola och lågstadiet.....	23
Skolans arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.....	23
Ingen könsuppdelad undervisning i skolan.....	24
Kunskap i fokus	24
Tidiga kunskapskontroller och stödsatser	24
Rättvisa betyg.....	25
Nationella prov och extern rättning	26

Fler vuxna i skolan och mer lärarledd undervisning.....	27
Kunskapsburen skola	28
Läs- och skrivinläring	28
Mer idrott i skolan.....	30
Skolledare och lärare – nyckeln till en framgångsrik skola.....	30
Uppvärdera läraryrket	30
Karriärlärartjänster	31
Minska den administrativa bördan.....	31
Höj behörighetskraven	32
Höj kvaliteten på lärarutbildningarna	32
Fortbildning för lärare.....	33
Snabbare vägar till läraryrket.....	34
Rektorerna är skolans ledare	34
En skola där ingen hålls tillbaka eller lämnas efter	35
Förstärkt elevhälsa	35
Bättre undervisning i sex och samlevnad.....	36
Arbete med självmordsprevention inom skolan.....	37
Speciallärarlyft.....	37
Frånvarande barn och ungdomar.....	38
Barn och unga i behov av särskilt stöd	39
Distans- och fjärrundervisning.....	41
Digitalisering och läromedel.....	42
En skola med ordning och trygghet.....	43
Nolltolerans mot klotter och skadegörelse.....	43
Stärkt föräldraansvar	44
Skolor i segregerade områden.....	44
En skola som förebygger brott.....	45
Förebygg övergrepp mot barn.....	45
Sekretessregler	45
Mentorskapsprogram	45
Utbyggd läxhjälp.....	46
Stärkt registerkontroll	46
Föräldraskapsprogram.....	47
Förbättra för skolor på landsbygden	48
Kvalitetssäkra skolans metoder	48
Skolinspektionen.....	50
Valfrihet i skolan	50
Skolvalet och friskolorna	50

Lika villkor för alla skolor	51
Bekämpa dålig kvalitet i skolan	52
Kommunalt eller statligt ansvar för skolan.....	52
En skola som rustar elever för framtiden.....	53
Studie- och yrkesvägledning.....	53
Gymnasiala yrkesutbildningar	53
Lärlingsutbildning.....	54
Vuxenutbildning	54
Kontrollstation inom vuxenutbildningen	55
Valfrihet och kvalitet inom kommunal vuxenutbildning	55
Regionalt yrkesvux och sfi med yrkesutbildning.....	55
Komvux urvalskriterier och upphandlingssystem.....	57
Bättre sfi-undervisning och koppling till arbetslivet.....	57
Folkhögskolor	59
Högskola och forskning.....	59
Inför en examensbonus	59
Fler utbildningsplatser inom vård och omsorg	60
Strategiska forskningssatsningar	60
Nationellt forskningsprogram för att stärka kvinnors hälsa.....	60
Nationellt forskningsprogram för att stärka äldres hälsa	61
Säkra framtidens energiförsörjning genom kärnkraftsforskning	61
Rymdforskning och rymdteknologi.....	62
Kristdemokraternas finansiering	62

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2022 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska barngrupperna i förskolan med målsättning om maximalt tolv barn i småbarnsgrupperna i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad personaltäthet i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av maxtaxan och dess effekter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all undervisning i förskolan ska vara vetenskapligt förankrad och evidenssäkrad och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenska språket ska prioriteras i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nuvarande krav för vidareutbildning för obehöriga lärare och förskollärare (VAL) bör ändras så att fler kan komma i fråga för utbildningen och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en kortare pedagogisk utbildning (KPU) bör inrättas för akademiker som vill bli förskollärare, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett yrkesexamensutbildningsprogram för de barnskötare som har gymnasieutbildning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en skärpning av skollagen så att en skyldighet införs för kommuner att erbjuda familjedaghem (pedagogisk omsorg) för de föräldrar som så önskar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en kartläggning av familjedaghem och deras förutsättningar i syfte att öka tillgången på familjedaghem och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överföra granskningsansvaret för pedagogisk omsorg från respektive kommun till Skolinspektionen och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att dagbarnvårdare ska erbjudas en introduktionsutbildning och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öppna förskolans uppdrag bör förtydligas i fråga om att inkludera ett uppdrag att stimulera barns språkutveckling och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett aktivt barnomsorgsval och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en skyldighet i skollagen för kommunerna att informera om barnomsorgspengen och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en barnomsorgspong för egna barn och tillkännager detta för regeringen.

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda barnomsorg på deltid i form av språkförskola och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lärdoms- och bildningstraditionen och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skolavslutningar i kyrkan och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om heltäckande slöja i skolan och slöja på flickor i förskolan och lågstadiet och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunskaperna om hederskultur behöver förbättras bland all skolpersonal och att varje skola bör ha en handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör finnas riktlinjer på varje skola för hur man agerar vid misstanke om t.ex. tvångsäktenskap, könsstymning och hedersvåld samt ett centralt dokument med förslag på hur skolorna kan arbeta, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kurs- och läroplaner behöver vara utformade med fokus på tydliga faktakunskaper i varje ämne och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolor bör införa kunskapskontroller och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla elever ska testas för skrivsvårigheter och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav som säkerställer att alla skolor återkommande arbetar med diagnostiska prov, mäter elevernas progression och systematiskt arbetar för att ge tidiga stödinsatser i tid och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en sammanställning av kunskapsläget för att få en samordning och bättre kvalitet och likvärdighet i diagnostiseringen av dyslexi och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av en nationell årlig kunskapsmätning i skolan som är jämförbar över tid och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de nationella proven ska kvalitetssäkras genom extern rättning och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur den undervisande läraren bör kompletteras av oberoende lärare och fristående examinatorer vid betygsättning och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en statlig utredning som tar fram en modell för hur betygen ska korreleras mot resultaten i de nationella proven och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket bör ges ett förtydligat uppdrag att på elevnivå samla in provpoäng för såväl ordinarie prov som ersättningsprov vid genomförande av de nationella proven och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på fler vuxna i skolan och tillkännager detta för regeringen.

35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om obligatorisk lovskola för elever som riskerar att inte nå kunskapskraven, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda läroplikt alternativt förlängd skolplikt och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärare i grundskolan som saknar utbildning i läsinlärning ska få en kompletterande utbildning i detta och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka skolornas fokus på läsinlärning och elevernas tid för läsning och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en klassikerlista ska införas i den svenska skolan och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att frigöra tid för mer lärarledd ämnesundervisning och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka den garanterade undervisningstiden i svensk skola och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att antalet idrottstimmar ska utökas till 700 timmar i grundskolan och att antalet timmar i elevens val bör minskas med motsvarande timmar och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om alla barns rätt till fysisk aktivitet i skolan och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om målet att det ska finnas lektorstjänster på alla gymnasier och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler karriärlärartjänster och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning bör se över dokumentationskraven och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av lärarnas tidsanvändning och om att förslag bör lämnas på hur mer tid kan frigöras till planering, kvalitetssäkring och undervisning och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om högre betygskrav samt lämplighetstest vid antagningen till lärarutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lärares rätt till fortbildning av hög kvalitet, att fortlöpande få del av forskning och utveckling inom metodik, pedagogik och didaktik samt möjlighet att forska inom sitt område och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en statlig utredning för att reformera lärarutbildningarna i syfte att säkerställa kvalitetssäkrade och likvärdiga lärarutbildningar i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nationella professionsprogrammet ska utgå från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt vara evidenssäkrat och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förkorta kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) från 90 högskolepoäng till 60 högskolepoäng för att skapa fler och snabbare vägar in i läraryrket för dem som redan har ämneskunskaper, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en kompetenssatsning för svensklärare inom svenska som andraspråk och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rektorsutbildningen bör reformeras och öppnas för fler än redan verksamma rektorer och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att behörighetskraven för utbildning i pedagogiskt ledarskap ska vara minst filosofie kandidat och två års arbetslivserfarenhet och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öppna upp för fristående rektorsutbildningar och att regeringen bör ges i uppdrag att kartlägga hinder för fristående aktörer att starta och driva rektorsutbildningar och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket bör ges i uppdrag att analysera varför rektorer ofta inte blir särskilt långvariga på sin post och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rektors rätt till handledning och fortsatt fortbildning för att utveckla sitt pedagogiska ledarskap och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda vad som krävs för att komma bort från det dubbelkommando som rektorer har att hantera och skapa tydligare styrning av skolan och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en utbildning för skolchefer och andra chefer över rektorsnivå och tillkännager detta för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en elevhälsogaranti bör införas så att man får kontakt med elevhälsan varje skoldag och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regionerna bör ges ett samlat uppdrag för hela barn- och ungdomshälsovården och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla skolhuvudmän bör ha samverkansavtal med regionerna fram till att ansvaret för elevhälsan flyttas till regionerna och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka elevhälsovården, bl.a. i syfte att möjliggöra rutinmässiga samtal med skolans kurator, och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om undervisning i sexualitet, samtycke och relationer och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om självmordsprevention i skolan och tillkännager detta för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera effekten av skolbaserade suicidpreventionsprogram i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra ett speciallärarlyft för lärare som vill utbilda sig till speciallärare eller specialpedagog, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell databas för frånvaroregistrering och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samla in nationell frånvarostatistik i skolan och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolverket i uppdrag att i samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten ta fram stöd till skolorna om hur man på bästa sätt kan lägga upp ett stöd för unga s.k. hemmasittare och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) i uppdrag att ta fram ett nationellt handlingsprogram som tydliggör hur elever med särbegåvning, NPF och andra funktionsvariationer ska stödjas och bemötas, hur skolan ska arbeta med ”hemmasittare” samt hur stöd och samverkan med föräldrar bör gå till, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla skolor bör ha tillgång till särskilda undervisningsgrupper och tillkännager detta för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att se över systemet för särskilt stöd i syfte att säkra en hållbar finansieringsmodell för stödinsatser och tilläggsbeloppet och tillkännager detta för regeringen.
75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föra in synskadade elevers rätt till undervisning i punktskrift i skollagen och tillkännager detta för regeringen.
76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att säkerställa att kommunernas utredningar rörande grundsärskolan är jämförbara och kvalitetssäkrade och tillkännager detta för regeringen.
77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge resursskolor en egen definition i skollagen och en hållbar finansiering och tillkännager detta för regeringen.
78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket eller en statlig utredare bör få i uppdrag att utvärdera fjärr- och distansundervisningens effekter under pandemin och ta fram förslag och riktlinjer för hur digital undervisning kan tillämpas och tillkännager detta för regeringen.
79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skollagen bör garantera elever rätt till läromedel och tillkännager detta för regeringen.
80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att läroboken har ett särskilt värde och att den tryckta läroboken tydligt ska nämnas i den nya lagregleringen av läromedel och tillkännager detta för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att skolor låter elever låna hem läroböcker och tillkännager detta för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen ska tilldelas ett uppdrag att granska skolorna utifrån läromedelstillgång och vilken typ av läromedel skolorna använder och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ledarskap i skolan och tillkännager detta för regeringen.
84. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka rektors och skolledningars möjlighet att utforma undervisningsgrupper och tillkännager detta för regeringen.

85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att antimobbingsprogrammen är evidenssäkrade och tillkännager detta för regeringen.
86. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket, i samverkan med Skolforskningsinstitutet och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), bör få i uppdrag att göra en ny utvärdering av metoder mot mobbning och tillkännager detta för regeringen.
87. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att göra det lättare att stänga av eller omplacera elever till andra skolor och tillkännager detta för regeringen.
88. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn bör göras av Barn- och elevombudets nuvarande uppdrag med målet att stärka lärarens roll och att anmälningssystemet till Skolinspektionen och Barn- och elevombudet ändras så att anmälan hanteras av huvudman först och tillkännager detta för regeringen.
89. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sanktioner vid överträdelse av skolans ordningsregler och tillkännager detta för regeringen.
90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nolltolerans mot klotter och annan skadegörelse i skolor och tillkännager detta för regeringen.
91. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en statlig utredning för att ta fram förslag om att utöka skolors möjligheter till disciplinära åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
92. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om föräldrakontrakt, dvs. ansvarskontrakt mellan skola, elev och föräldrar, samt utbildningsträffar för föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
93. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en särskild skolform för sent anlända elever och tillkännager detta för regeringen.
94. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera modersmålsundervisningen och tillkännager detta för regeringen.
95. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förebygga övergrepp mot barn och tillkännager detta för regeringen.
96. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om brytande av sekretessregler för att underlätta samarbetet mellan föräldrar, skola och socialtjänst och polis och tillkännager detta för regeringen.
97. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket bör ges i uppdrag att stödja skolorna i att ta ett bredare samhällsansvar när det kommer till att förebygga brott och tillkännager detta för regeringen.
98. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram stödjande underlag bl.a. med exempel på modeller för samverkan med andra myndigheter och ideella aktörer i arbetet för att förebygga brott och tillkännager detta för regeringen.
99. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket bör ges i uppdrag att arbeta för att fler skolor aktivt ska arbeta med att förebygga brott, t.ex. genom samverkan med ideella organisationer och frivilliga kring mentorskapsprogram, och tillkännager detta för regeringen.
100. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mentorskapsprogram och blåjussatsningar och tillkännager detta för regeringen.

101. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att registerutdrag bör överlämnas för det fall någon söker anställning i skolan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
102. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att chaufförer som kör barn som har behov av skolskjuts till och från skolan bör omfattas av registerkontroll och tillkännager detta för regeringen.
103. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad flexibilitet för skolor på landsbygden och tillkännager detta för regeringen.
104. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om flexibla lösningar för att uppfylla skolplikten på landsbygden och tillkännager detta för regeringen.
105. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen bör ges en funktion liknande den som finns inom hälso- och sjukvården (SBU), med uppdraget att dels utvärdera undervisningsmetoder, dels stimulera akademisk forskning inom området, och tillkännager detta för regeringen.
106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Vetenskapsrådet bör ges i uppdrag att stimulera utbildning och praktisk forskning inom utbildningsområdet och tillkännager detta för regeringen.
107. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolinspektionen ett breddat uppdrag att säkerställa att skolhuvudmännen offentligt finansierade fortbildning vilar på ”vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet” och tillkännager detta för regeringen.
108. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolforskningsinstitutet bör uppdras att analysera om skolornas befintliga vetenskapliga grund och beprövade erfarenhet stämmer överens med forskningsfronter gällande inlärning och ämnesdidaktik och tillkännager detta för regeringen.
109. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen bör ges i uppdrag att granska hur skolhuvudmännen bidrar till spridning och implementering av evidenssäkrade metoder och tillkännager detta för regeringen.
110. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att IFAU bör ges i uppdrag att föreslå vilken statistik som behöver redovisas offentligt för att svensk skola ska gå att utvärdera på ett sätt som reflekterar elevernas kunskaper och tillkännager detta för regeringen.
111. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidga Skolinspektionens uppdrag till att också ge förbättringsorienterad återkoppling som stöder skolorna i arbetet med att åtgärda missförhållanden, brister och kvalitetsproblem och tillkännager detta för regeringen.
112. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av fler inspektioner och uppföljningar samt ett vidgat uppdrag för oanmälda inspektioner och möjlighet att stänga skolor och tillkännager detta för regeringen.
113. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen snabbare ska kunna överta eller stänga en skola som inte rättar till sina brister, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
114. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om obligatoriskt och aktivt skolval och tillkännager detta för regeringen.
115. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till en ökad statlig styrning av kommuners beräkning av skolpengen och tillkännager detta för regeringen.

116. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förändra studie- och yrkesvägledarnas uppdrag till att i högre utsträckning, utifrån elevens/studentens intresse och fallenhet, beakta arbetsmarknadens behov och inom vilka sektorer och yrkesområden det finns möjligheter att få jobb och tillkännager detta för regeringen.
117. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att på ett bättre sätt marknadsföra yrkesutbildning, yrkeshögskola och lärlingsutbildning som vägar att få en yrkesexamen och komma ut på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
118. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen bör ges i uppdrag att genomföra systematisk tillsyn av den kommunala vuxenutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
119. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett fritt skolval inom kommunal vuxenutbildning och tillkännager detta för regeringen.
120. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en kontrollstation efter en termins studier vid vuxenutbildningen bör införas och tillkännager detta för regeringen.
121. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad antal platser inom regionalt yrkesvux och tillkännager detta för regeringen.
122. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en efterfrågestyrd vuxenutbildning och tillkännager detta för regeringen.
123. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en statlig utredning för att utreda ett nytt upphandlingssystem som premierar kvalitet före kvantitet i vuxenutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
124. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att få vissa yrkesutbildningar på sitt eget språk för att kunna lära sig svenska under praktik, som ett sätt att snabbare komma i arbete och få egenförsörjning, och tillkännager detta för regeringen.
125. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade krav på deltagande och resultat i sfi och tillkännager detta för regeringen.
126. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sfi med yrkesutbildning stegvis bör bli huvudalternativ för de nyanlända som ska lära sig svenska språket och därmed erbjudas av alla kommuner och tillkännager detta för regeringen.
127. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en examensbonus och tillkännager detta för regeringen.
128. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildningsplatser för läkare, sjuksköterskor och barnmorskor och tillkännager detta för regeringen.
129. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt forskningsprogram för att stärka kvinnors hälsa och tillkännager detta för regeringen.
130. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt forskningsprogram för att stärka äldres hälsa och tillkännager detta för regeringen.
131. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra framtidens energiförsörjning genom kärnkraftsforskning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Anslagsförslag 2022 för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Statens skolverk	1 362 338	±0
1:2 Statens skolinspektion	481 927	18 000
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	783 592	±0
1:4 Sameskolstyrelsen	58 434	±0
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	4 253 693	-220 000
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	259 837	±0
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	3 903 000	±0
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	200 720	±0
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	112 082	±0
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	840 526	100 000
1:11 Skolforskningsinstitutet	25 450	±0
1:12 Praktisknära skolforskning	32 043	50 000
1:13 Bidrag till lärarlöner	4 875 000	±0
1:14 Särskilda insatser inom skolområdet	203 418	±0
1:15 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling	6 553 500	±0
1:16 Bidrag till vissa studier	17 525	±0
1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning	5 417 422	±0
1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan	143 991	±0
1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	3 815 236	±0
2:1 Universitetskanslersämbetet	171 751	±0
2:2 Universitets- och högskolerådet	260 147	±0
2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 038 600	±0
2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 368 441	±0
2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 355 647	±0
2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 432 733	±0
2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 386 826	±0
2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 743 620	±0
2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 969 944	±0
2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 779 111	±0
2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 590 921	±0
2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 231 968	±0

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 748 520	±0
2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 067 162	±0
2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	804 289	±0
2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 749 545	±0
2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 359 892	±0
2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 843 660	±0
2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	763 906	±0
2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	433 513	±0
2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	768 995	±0
2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	285 401	±0
2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 202 655	±0
2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	390 389	±0
2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	897 172	±0
2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	322 304	±0
2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	636 012	±0
2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	287 390	±0
2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 071 023	±0
2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	300 160	±0
2:31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	693 913	±0
2:32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	282 626	±0
2:33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	289 707	±0
2:34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	109 825	±0
2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	216 661	±0
2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	55 639	±0
2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	123 864	±0

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	34 895	±0
2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	571 955	±0
2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	106 082	±0
2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	487 005	±0
2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	109 431	±0
2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	526 317	±0
2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	116 196	±0
2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	454 910	±0
2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	103 157	±0
2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	456 948	±0
2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	99 395	±0
2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	357 206	±0
2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	66 586	±0
2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	424 527	±0
2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	93 697	±0
2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	181 683	±0
2:54 Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	22 222	±0
2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	70 193	±0
2:56 Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	13 037	±0
2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	146 193	±0
2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	22 357	±0
2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	479 407	±0
2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	125 467	±0
2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	39 626	±0
2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	24 275	±0

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	3 837 353	±0
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	950 902	100 000
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	534 740	±0
2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 769 954	±0
2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet	67 580	±0
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	7 028 846	-270 000
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	420 061	±0
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	197 453	±0
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	1 227 356	-50 000
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	46 152	-5 000
3:6 Institutet för rymdfysik	62 845	-5 000
3:7 Kungl. biblioteket	422 655	±0
3:8 Polarforskningssekreteriatet	66 363	±0
3:9 Sunet	49 183	±0
3:10 Överklagandenämnden för etikprövning	5 409	±0
3:11 Etikprövningsmyndigheten	51 207	±0
3:12 Nämnden för prövning av oredlighet i forskning	8 350	±0
3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	88 995	±0
3:14 Gentekniknämnden	4 810	±0
4:1 Internationella program	81 589	±0
4:2 Avgift till Unesco och ICCROM	32 186	±0
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	10 980	±0
4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	58 043	-10 000
99:2 Utbildningsdag föräldrar	±0	60 000
99:3 Personalsatsning	±0	300 000
99:4 Motverka övergrepp i föreningar och förskola	±0	20 000
99:6 Mentorsprogram – skolan som del i brottsförebyggande arbete	±0	100 000
99:7 Läxhjälp utsatta områden	±0	50 000
99:8 Teach for Sweden	±0	10 000
99:9 Barnomsorgspeng	±0	±0
Summa	94 529 445	248 000

Inledning och idépolitisk utgångspunkt

Skolans huvuduppgift är att förmedla kunskap, att stimulera elevernas intellektuella utveckling och att förbereda barn och unga för vuxenlivet. Skolan har även ett bildningsuppdrag. Skolan ska bygga på, och förmedla vidare, de värden och dygder som är centrala för ett gott liv och ett gott samhälle. Skolan ska inte bara utbilda människor till att klara sig på arbetsmarknaden utan också till ansvarsfulla medborgare som kan bidra till och ta ansvar för samhällets gemensamma angelägenheter. Om skolan inte lyckas i sitt uppdrag skapas framtida problem för de unga men också för Sverige som land.

Den svenska skolan står inför stora utmaningar. Vi behöver återupprätta en utbildningstradition som bygger på tillit och förtroende mellan elever, lärare och föräldrar där skolan förmedlar kunskap och stimulerar elevers intellektuella utveckling. Få uppgifter är viktigare än att återupprätta den svenska skolans kunskapsfokus.

Föräldrar bör kunna välja den omsorg som är bäst för deras barn, vilket innebär att det måste finnas en väl utbyggd barnomsorg med olika alternativ. Barnomsorgen ska hålla hög kvalitet och storleken på barngrupperna måste minska. Att regeringen återinfört allmänna riktlinjer för barngruppers storlek i förskolan samt utfärdat statsbidrag till huvudmän som minskat barngruppernas storlek är två frågor som Kristdemokraterna varit pådrivande i länge. Vi är därmed positiva till riktlinjerna, även om vi vill gå längre och lagstifta om ett maxantal för barn i de mindre barngrupperna.

Kristdemokraterna anser att fristående skolor är en självklar och viktig del av det svenska skolväsendet. De fristående skolorna medverkar till att stärka den pedagogiska förnyelsen och utvecklingen inom svenskt skolväsende. Fristående skolor ökar möjligheten för varje elev att hitta en skola som passar just honom eller henne.

Kristdemokraterna tar tydligt ställning för kvalitet och excellens i högskola och forskning. Universitetet ska ha ett brett utbildningsutbud och ett självständigt uppdrag och bedriva statsfinansierad forskning som ligger i nationell och internationell framkant. Högskolorna ska ha ett smalt och vasst utbud av grundutbildning och ha en bra forskningsanknytning i samarbete med universitetet. Den högre utbildningens viktigaste uppgift är att förmedla kunskap. För att möjliggöra detta krävs kompetenta högskolelärare och forskare, tydliga och förutsägbara karriärvägar inom akademien, en stimulerande arbetsmiljö samt studiesocial trygghet.

Kristdemokraterna vann framgång under tidigt 1990-tal när värdegrunden tydliggjordes i skolans styrdokument. Skollagen slår idag fast att eleverna ska inhämta och utveckla både kunskaper och värden. Läroplanen tydliggör att utbildningen ska förmedla värden i överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism. Den talar också om individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande. Skolans värdegrund handlar också om skolans uppdrag att förmedla kunskap om och förståelse för demokrati och mänskliga rättigheter.

Förskola och barnomsorg

Förskolan har byggts ut i mycket snabb takt. En stor andel barn i Sverige tillbringar nu den största delen av sin vakna tid, en vanlig vardag, i förskolan. År 2020 var strax över 85 procent av alla 1–5-åringar inskrivna i förskolan, vilket motsvarar 517 000 barn¹. Det är därför angeläget att förskolan håller högsta klass. Barnomsorgspolitikerna har dock under de senaste årtiondena i stor utsträckning fokuserat på tillgången till förskolan snarare än kvaliteten på verksamheten. Resultatet har bland annat blivit allt större barngrupper.

För att alla föräldrar ska hitta ett alternativ som passar just dem och deras barn måste det finnas en väl utbyggd barnomsorg med olika alternativ. Vi vill att det ska finnas en mångfald av barnomsorgsformer med olika inriktning och huvudmän: förskolor, familjedaghem, öppna förskolor och fritidshem. Det ställer krav på att kommunerna kan erbjuda likvärdiga villkor för alla godkända barnomsorgs- och förskoleverksamheter.

¹ Barn och personal i förskola 2020, Skolverkets statistik 2021-04-22.

Vi vill förbättra kvaliteten i barnomsorgen, där barnens behov och rättigheter utgör grunden. Målet för förskolan och annan barnomsorg bör vara att möta varje barns behov av trygg omsorg, stimulans, lek, gemenskap och utveckling. Målet för oss är att föräldrarna ska kunna välja den omsorg som är bäst för deras barn, att det finns olika barnomsorgsformer samt att all barnomsorg håller hög kvalitet. Minskade barngrupper och bättre förutsättningar för familjedaghem är prioriterade delar i detta arbete. Valfriheten i sig stärker kvaliteten.

Mindre barngrupper i förskolan

Skolverkets rapporter och Skolinspektionens kvalitetsgranskning visar att såväl personal som föräldrar anser att barngrupperna är för stora.

Skolverket ger som riktmärke för antalet barn per barngrupp på förskolan 6–12 barn för barn i åldern 1–3 år respektive 9–15 barn för barn i åldern 4–5 år. Om det vore så att riktmärket om barngrupper följdes så skulle vi ha skäl att vara förhållandevis nöjda. Lärarförbundets enkät bland 1 525 förskollärare 2020 visar att få förskollärare arbetar med en barngrupp där Skolverkets riktmärke följs. Enligt undersökningen arbetade 75 procent av förskollärarna i en småbarnsgrupp (1–3 år) som var större än det rekommenderade riktmärket. 32 procent arbetade i en barngrupp med 16 barn eller fler². Pedagoger som jobbar i förskolan vittnar om en ohållbar situation.

Stora barngrupper kan, enligt forskning, medföra att relationer blir svåra att överblicka för barnen, vilket kan skapa en känsla av anonymitet och otrygghet, något som i sin tur kan leda till ett aggressivt beteende eller andra yttringar såsom trötthet, nedstämdhet och håglöshet. Den allvarliga utvecklingen med stora barngrupper måste brytas. Föräldrar ska kunna känna sig trygga med att det finns tid och en famn för deras tvååring att krypa upp i. Förskolepersonalen ska kunna känna sig trygga med att de ska få goda förutsättningar att utföra sitt viktiga arbete.

Kristdemokraterna föreslår därför att mer pengar tillförs det statsbidrag som idag finns bland annat för att minska barngruppernas storlek i förskolan. Målet bör vara att barn som är tre år inte ska behöva tillhöra grupper som är större än 12 barn.

Sedan maxtaxan på förskolan infördes för 16 år sedan har inkomsttaket för föräldrar bara höjts marginellt samtidigt som barngruppernas storlek ökat kraftigt. Därför vill Kristdemokraterna initiera en översyn av maxtaxan och dess effekter.

För att få ekonomiska medel för mindre barngrupper föreslår vi därför att taket i maxtaxan höjs från dagens 50 340 till 60 408 kronor i månaden. Det skulle innebära en avgiftshöjning med maximalt 302 kronor per månad för första barnen och 101 kronor för tredje barnet. Hushåll med inkomster under 50 340 kronor i månaden berörs inte alls. De medel som frigörs ska gå direkt till statsbidraget för att öka kvaliteten i förskolorna bland annat genom minskade barngrupper. Totalt 1,4 miljarder kronor årligen tillförs statsbidraget för detta ändamål.

Idag är det inte bara barngrupperna som är stora, utan på vissa håll är även personaltätheten låg. Idag är det i snitt 5,2 barn per personal i förskolorna och det är därför inte ovanligt med förskolor med 6–7 barn per personal. Det saknas idag rekommendationer från Skolverket när det gäller vad som är lämplig personaltäthet. Vi vill i likhet med Förskoleupproret att det sätts ett tak på max 5 barn per personal.

² https://res.cloudinary.com/lararforbundet/image/upload/v1600418923/7853262e472ac492f3a3968a8f07a144/Barngrupperna_ar_fortfarande_for_stora.pdf.

Det förekommer ofta krav på ökad personaltäthet men mer sällan på mindre barngrupper. Det bör därför poängteras att detta är två skilda saker. Ökad personaltäthet kan samtidigt innebära i princip hur stora barngrupper som helst och mindre barngrupper kan ändå betyda att personaltätheten är låg. Därför behöver båda dessa delar regleras. Som ett första steg skjuter vi till mer resurser till statsbidraget för att minska barngrupperna. På sikt bör även medel skjutas till för att öka personaltätheten i förskolan.

Förskolans läroplan

Vi vill förbättra kvaliteten i barnomsorgen, där barnens behov och rättigheter utgör grunden. Målet för förskolan och annan barnomsorg bör vara att möta varje barns behov av trygg omsorg, stimulans, lek, gemenskap och utveckling. En trygg barnomsorg innebär att vi fokuserar och lägger resurser på att skapa större friyta för lek, mer personal och mindre barngrupper. Det är inte rätt fokus eller rätt investerad tid då personal ska ägna tid åt att ingripa om barnen leker ”könsstereotyp”. Det är personalens skyldighet att stimulera och tillhandahålla möjlighet för barnet att själv välja olika typer av leksaker och inriktningar på lek, utan försök till tvång. Trygghet och goda värden skapas när förutsättningar finns för nära relationer, gemenskap, lek och lärande.

Vidare vill vi att förskolans läroplan ändras, så att det tydligt framkommer att barnens utveckling av det svenska språket ska prioriteras. Fokus bör vara på att barnen lär sig kommunicera på svenska. För de barn som inte besitter en acceptabel nivå i det svenska språket ska förskolan ha i uppdrag att särskilt prioritera språkfrämjande insatser.

Fler förskollärare och barnskötare

Enligt Arbetsförmedlingens bedömning kommer det att vara stor brist på såväl förskollärare som barnskötare både på kort och på lång sikt. Förskolan behöver samtidigt ha mindre barngrupper och ökad personaltäthet för att kunna vara en trygg och lärorik miljö. Därför behöver fler välja detta yrke. Det behöver finnas snabbare vägar in i yrket för dem som vill arbeta i förskolan, och för dem som redan är verksamma i förskolan behöver det finnas bättre vägar till vidareutbildning eller examen.

För att öka antalet förskollärare vill vi ändra nuvarande krav för vidareutbildning för obehöriga lärare och förskollärare (VAL). Även om vissa förbättringar har skett nyligen bör kravet om att ha arbetat i förskolan i åtta år för att komma i fråga för denna utbildning sänkas till exempelvis tre år. SKR har kritiserat detta krav som omöjliggör för erfaren och duktig personal i förskolan att få behörighet. Det bör även inrättas en kortare pedagogisk utbildning (KPU) för akademiker som vill bli förskollärare, likt den som finns idag för akademiker som vill få lärarexamen.

Bristen på förskollärare är väl känd men enligt SKR och Arbetsförmedlingen råder det även brist på barnskötare. Över hälften av de som arbetar i förskolan är barnskötare och de gör ett fantastiskt arbete som kompletterar förskollärarnas. Samtidigt är förutsättningarna för barnskötare inte särskilt bra. Enligt Kommunal har 40 procent av barnskötarna visstidsanställningar och över hälften arbetar deltid³. Denna yrkesgrupp behöver lyftas och de behöver bli fler. Barnskötarutbildningen är antingen på gymnasienivå eller som komvuxutbildning. Det finns relativt begränsad möjlighet att utbilda sig till barn-

³ https://www.kommunal.se/sites/default/files/attachment/de_oumbarliga_rapport_2019_kommunal_tryck.pdf.

skötare om man redan har en annan gymnasieutbildning. Något tydligt helhetsgrepp för att utbilda fler barnskötare saknas. För att få fler med annan gymnasieutbildning att vilja satsa på att bli barnskötare behöver man möjliggöra en kortare utbildning med praktik. Vi föreslår därför, i likhet med ett förslag från Kommunal, att det inrättas ett yrkes-examensutbildningsprogram för barnskötare som riktar sig till de som sedan tidigare har en gymnasieutbildning.

Digitalisering i förskolan

Förskollärare ska enligt läroplanen för förskolan ansvara för att varje barn får använda digitala verktyg på ett sätt som stimulerar utveckling och lärande. En dator eller en surfplatta ska dock inte, och kan inte, ersätta samspelet mellan barn eller mellan barn och personal.

Under barnets tidiga levnadsår ska fokus vara på barnets psykomotoriska och sociala utveckling. Vi behöver mycket noga följa den forskning som görs vad gäller exempelvis skärmars påverkan på barns hjärnor och ögon och inte oreflekterat anamma det nya.

Ännu saknas tillräcklig kunskap om på vilket sätt ett barn påverkas av skärmanvändande. Den forskning som exempelvis amerikanska barnläkarförbundet och WHO stöder sig på visar en påtaglig risk för negativ utveckling av barns hjärnor. De förordar därför ytterst restriktiv skärmanvändning för barn: max en timme per dag för barn upp till fem års ålder och ingen alls för barn under två år. Sveriges ögonläkarförening påtalar även risk för negativ utveckling av det unga ögat vid skärmanvändning. Det kan inte ses som kärnverksamhet för förskolan att barnen ska utbildas digitalt; istället bör fokus under barnets tidiga levnadsår ligga på barnets psykomotoriska och sociala utveckling. Detta bör gå före digitaliseringstrender.

Stärk rätten till familjedaghem

För att alla föräldrar ska hitta ett alternativ som passar just dem och deras barn måste det finnas en väl utbyggd barnomsorg med olika alternativ, såsom förskolor, pedagogisk omsorg (dvs. familjedaghem), öppna förskolor och fritidshem. Familjedaghemmen bedrivs oftast i dagbarnvårdarens eget hem. Som dagbarnvårdare kan man vara anställd av kommunen eller ha ett eget företag.

Något som utmärker familjedaghemmen är att de erbjuder mindre barngrupper i en hemmiljö. För många barn och föräldrar innebär detta en särskild trygghet och ett lugn som är svårt att få inom förskolan. Av naturliga skäl innebär familjedaghemmet också att det framför allt blir en person som barnet knyter an till och därmed färre vuxna, eller andra, relationer att hantera. För många barn kan detta vara ett positivt alternativ, särskilt för de allra yngsta.

Av enkätsvar framgår det att föräldrar som valt pedagogisk omsorg är mycket nöjda med sitt val och att de anser att deras barn mår bra i den hemlika och trygga miljön⁴. Denna möjlighet måste därför finnas för de föräldrar som så önskar.

Av en kartläggning som genomförts bland kommuner⁵ framgår att det finns en risk att förskolan prioriteras högre än principen att erbjuda barnomsorg som ligger i linje

⁴ <https://www.regeringen.se/49cca3/contentassets/7302f489bbde433b958beedb7b1bdeff/starkt-kvalitet-och-likvardighet-i-fritidshem-och-pedagogisk-omsorg-sou-202034>.

⁵ Ibid.

med föräldrarnas önskemål och barnens behov. Många kommuner har under de senaste åren av besparingsskäl sagt upp eller planerar att säga upp kommunala familjedaghem till förmån för andra satsningar. Trots införandet av en barnomsorgspong och fri etableringsrätt ger dagens regelverk ett stort utrymme för kommunerna att på olika sätt förhindra den typ av verksamhet som föräldrarna egentligen efterfrågar. Familjedaghemmen har heller inte marknadsförts, vilket gör att det är få föräldrar som känner till vilka möjligheter som finns. Det finns i dag en tendens att kommunerna prioriterar förskoleverksamheten framför familjedaghem, vilket gör att familjedaghemmen minskar samtidigt som barngrupperna i förskolan blir allt större.

Antalet barn i pedagogisk omsorg har minskat under flera år. Hösten 2020 fanns det drygt 9 700 barn i pedagogisk omsorg, en minskning med 900 barn sedan 2019, varav 88 procent var inskrivna i det egna hemmet⁶. Skolverket beskriver familjedaghemmen som något som är på undantag och nyligen har utredningen Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg (SOU 2020:34) föreslagit ett etableringsstopp för pedagogisk omsorg, vilket Kristdemokraterna starkt vänder sig emot. Vi vill ändra på kommunernas syn i frågan om familjedaghem och stöttar istället föräldrarnas val när det gäller barnomsorgsform.

Kristdemokraterna föreslår följande för att stärka rätten till familjedaghem:

- En skyldighet för kommunerna att erbjuda familjedaghem (pedagogisk omsorg) för de föräldrar som så önskar införs genom en skärpning av skollagen. Kristdemokraterna föreslår därför en skärpning av skollagen under 25 kap. 2 § första stycket. Den nuvarande lydelsen ”kommunen ska sträva efter att i stället för förskola eller fritidshem erbjuda ett barn pedagogisk omsorg om barnets vårdnadshavare önskar det. Kommunen ska ta skälig hänsyn till vårdnadshavarnas önskemål om verksamhetsform”, bör förändras till ”kommunen ska erbjuda ett barn pedagogisk omsorg om barnets vårdnadshavare önskar det”.
- En kartläggning av förutsättningarna för familjedaghemmen ska genomföras i syfte att öka antalet familjedaghem. Kartläggningen bör innehålla information om vad kommunerna gör för att rekrytera dagbarnvårdare till kommunen, hur informationen till föräldrar om familjedaghem ser ut samt vilka eventuella hinder som familjedaghem upplever för att kunna bedriva sin verksamhet.
- För att säkerställa en rättvis och kvalitativ granskning samt för att motverka missbruk av möjligheten att bedriva familjedaghem bör uppdraget att granska pedagogisk omsorg, dvs privata familjedaghem, flyttas från kommunerna till Skolinspektionen.
- Dagbarnvårdare är många gånger utbildade förskollärare, men om de saknar sådan utbildning ska de erbjudas introduktionsutbildning av Skolverket samt möjlighet att gå barnskötarutbildning i kombination med språkstudier. Göteborgs stad har exempelvis erbjudit dagbarnvårdare att utbildas till barnskötare⁷.

⁶ Statistik över annan pedagogisk verksamhet 2020, Skolverket.

⁷ <https://www.regeringen.se/4aaa32/contentassets/b947e36a54e6496e97235196c0c60/svenska-kommunalarbetarforbundet.pdf>.

Öppen förskola

Kristdemokraterna ser den öppna förskolan som en viktig del av den kommunala barnomsorgen. Den fyller en mycket viktig familjestödande funktion, särskilt för föräldrar till nyfödda och små barn.

Mellan 1994 och 2004 försvann ca 900 öppna förskolor. Minskningarna kan enligt Skolverket inte helt förklaras av att målgruppen för öppen förskola minskade när förskolan byggdes ut. I stället har en stor del lagts ner av besparingsskäl. Efter 2004 har antalet öppna förskolor legat ganska stabilt kring 400–500 verksamheter. Hösten 2020 fanns det 495 verksamheter, vilket är en minskning sedan 2019.

Det finns orter där öppen förskoleverksamhet helt saknas eller inte räcker till för alla barn. Tre av tio kommuner saknar öppen förskola, enligt Skolverket. Det är en oroväckande nedmontering av familjestödet i en tid då allt fler föräldrar uttrycker behov av stöd. Kristdemokraterna vill att antalet öppna förskolor ökar. Vidare anser vi att den öppna förskolans uppdrag bör förtydligas till att inkludera ett uppdrag att stimulera barns språkutveckling.

Vi är mycket positiva till att öppna förskolor samverkar med familjecentraler. I en familjecentral är den öppna förskolan samordnad med verksamheter som mödra- och hälsovård samt förebyggande individ- och familjeomsorg (socialtjänst). Genom sin bredd och låga tröskel kan familjecentralen ge betydelsefullt stöd till familjerna. Hösten 2020 ingick 51 procent av de öppna förskolorna i en familjecentral, en minskning från 2019. Kristdemokraterna anser att det bör finnas en målsättning om familjecentraler i varje kommun.

Valfrihet för familjen – och aktivt barnomsorgsval

Kristdemokraterna anser att det behöver ställas krav på att information om de olika barnomsorgsalternativen i en kommun utgår till alla föräldrar på ett likvärdigt sätt, i samband med att det är möjligt att ställa sina barn i kö till förskolan. Vi vill därför införa ett ”aktivt barnomsorgsval” i kommunerna, med likvärdig och tydlig information till alla föräldrar om vilka barnomsorgsformer som faktiskt finns. Alltför många föräldrar har svårt att få en överblick över de olika alternativen i kommunen när det väl är dags att söka barnomsorg. På detta sätt får familjerna makten att göra ett informerat val av barnomsorgsform och bestämma själva.

Redan 2009 togs steg för att flytta bestämmanderätten över barnomsorgsformerna närmare föräldrarna genom den så kallade barnomsorgspengen. Kommuner är skyldiga att godkänna och finansiera andra pedagogiska omsorgsformer i enskild regi, med samma ekonomiska villkor per barn som förskolor och fritidshem. Reglerna ger dock stort utrymme för kommuner att på olika sätt förhindra en verksamhet som föräldrarna egentligen efterfrågar. Reformen har inte heller marknadsförts, vilket gör att få föräldrar känner till vilka möjligheter som finns. Vi anser att kommunernas skyldighet att informera om barnomsorgspengen därför behöver skärpas. Vi vill därför införa en paragraf i skollagen om denna skyldighet.

Kristdemokraterna anser också att bestämmelsen i skollagen om att en kommun får neka att betala barnomsorgspeng till en enskild som vill bedriva familjedaghem eller annan pedagogisk omsorg med hänvisning till ”påtagliga negativa följder för kommunens motsvarande verksamhet” ska tas bort.

Kristdemokraterna vill även att det ska finnas möjlighet för föräldrar att få barnomsorgspeng för omsorg om enbart egna eller anhörigas barn i hemmet. Barnomsorgspeng ska uppgå till 6 000 kronor per barn och månad och betraktas som inkomst och vara skattepliktig. Barnomsorgspeng kan inte tas ut samtidigt som föräldraförsäkring eller ersättningar från andra transfereringssystem. Barnomsorgspeng för egna barn gäller barn som har fyllt 1 år men inte 3 år. Kristdemokraterna avsätter 1,2 miljarder kronor 2023 och 1,1 miljarder kronor 2024.

Språkförskola på deltid

Språkkunskaper grundläggs tidigt. Att tala och förstå ett språks alla nyanser är oumbärligt för god delaktighet i samhälle och arbetsliv. Det finns studier som visar att barn med icke-svenskspråkig bakgrund har större svårigheter att ta till sig undervisningen i skolan om de inte gått i svenskspråkig förskola. För att inte riskera att stora grupper ska växa upp utan tillräckliga kunskaper i svenska språket vill Kristdemokraterna utreda barnomsorg på deltid för barn från fyra års ålder som sällan eller aldrig möter det svenska språket för att främja barnets språkutveckling.

Grundskola och gymnasium

Skolans värdegrund och klassisk bildning

En skola av bästa kvalitet är en förutsättning för att Sverige ska stå sig väl även i framtiden. Skolans uppgift ska vara att skapa förutsättningar för att varje barn ska få lära så mycket som möjligt, utvecklas som person och förverkliga sin potential. För att det ska vara möjligt krävs att skolan erbjuder kunskap för ett liv på arbetsmarknaden – men också klassisk bildning i betydelsen av ett lärande som syftar till förädling av hela människan. Skolan ska därför inte bara rusta eleverna för arbetsmarknaden utan också ge förståelse för vårt samhälle – för vår historia, vårt kulturarv samt de värdefulla dygder och den etik som förvaltats av kristen och västerländsk idétradition.

För att uppvärdera bildningen som ideal behöver skolan respektera lärdoms- och bildningstraditionen. Ett uppvärdat bildningsideal förutsätter att lärare får vara lärare. Läraren ska lära ut fakta och kunskap, värdera den, strukturera den hierarkiskt och faktiskt hjälpa eleven till en ökad förståelse om varför viss kunskap är viktigare än annan, på vilka grunder man kan värdera och selektera. Eller som Skolverket konstaterar i en rapport om bildning: ”Den klassiska bildningstanken har inget gemensamt med föreställningen om fri fostran i form av ohämmad utveckling av förmågor som naturen nedlagt i barnet. Föreställningen att förmågorna skulle finnas nedlagda redan från början går stick i stäv med övertygelsen att människan är en varelse som bildar sig.”

Inte heller kan man angripa traditionen och strimla sönder den i normkritik innan man har vunnit förståelse för den. Det är inte fel med kritisk analys, tvärtom. Men eleverna – och lärarna – måste förstå vad det är de kritiserar innan de kritiserar.

Skolavslutningar i kyrkan – värna traditionen

Kristendomen är en självklar del av Sveriges kulturarv. Den har påverkat vårt samhälle, våra traditioner och våra värderingar på ett helt avgörande sätt. Skolavslutningar i kyrkan är ett uttryck för detta kulturarv, och det finns all anledning att bevara denna tradition.

Traditioner och högtider är bra därför att de för människor närmare varandra, skänker en känsla av samhörighet och stärker vår samhällsgemenskap. De utgör dessutom en länk till vår historia som binder oss samman med tidigare och kommande generationer. Kulturarvet innebär inte minst en viktig nyckel till integration för barn som har invandrat till Sverige.

Betydelsen av att uppmärksamma nationella högtider i landets skolor ska därför inte underskattas. Skolan ska uppmärksamma vårt kulturarv och våra sedvänjor så att våra barn får en bättre förståelse för Sveriges historia och våra gemensamma rötter.

Självklart ska traditionen med skolavslutningar i kyrkan vid svenska högtider kunna få leva vidare – och självklart ska prästen i samband med denna också kunna be en bön, eller sjunga en psalm tillsammans med eleverna.

Den 12 maj 2016 tillkännagav riksdagen för regeringen att det skulle införas ett undantag i skollagen om att konfessionella inslag även skulle få förekomma i offentliga skolor, dvs. vid vissa tillfällen i samband med firande av skolavslutningar och andra traditionella högtider i kyrkan.

Senast den 1 april 2017 skulle regeringen ha lämnat förslag till riksdagen, men fortfarande saknas ett förslag från regeringen som beaktar tillkännagivandet.

Slöja på flickor i förskola och lågstadiet

Kristdemokraterna vill förbjuda heltäckande slöja som burka och niqab för lärare i skolan. Detta då vi menar att lärare iklädda niqab strider mot de grundläggande värden som skolan ska förmedla, om bl.a. jämställdhet mellan kvinnor och män, men också på grund av den betydelse ansiktsuttryck och minspel har i samspelet med omgivningen, inte minst när det berör barn.

Med tanke på skolans värdegrund, och synen på barns rättigheter i Sverige, så är dock även hijab på små barn ett problematiskt kulturellt uttryck.

Hijab är ett uttryck för en människosyn som säger att kvinnor måste dölja sig själva för att betraktas som anständiga. Slöjan lägger därmed ansvaret för att kontrollera pojkars lust hos flickorna vilket också är själva kärnan i hederskulturen.

När små flickor skickas till förskolan eller lågstadiet iklädda hijab så står det i strid med skolans värdegrund om jämställdhet mellan kvinnor och män, och även med barns rättigheter, exempelvis rätten att få slippa bli sexualiserad.

Kristdemokraterna har därför beslutat att verka för att sätta stopp för att barn i svenska förskolor och lågstadier ska få vara iklädda hijab, niqab eller burka. Barn ska få vara barn.

Skolans arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck

Kunskaperna om hederskultur behöver förbättras bland all skolpersonal och varje skola ska ha en handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det bör finnas riktlinjer på varje skola för hur man agerar vid misstanke om ex. tvångsäktenskap, könsstympning och hedersvåld samt ett centralt dokument med förslag på hur skolorna kan arbeta. Kampen mot hederskulturen handlar om vilka värderingar Sverige ska bygga på, men

framförallt handlar det om att stå upp för enskilda människors frihet och att försvara några av samhällets allra mest utsatta.

Sverige ska fortsatt vara ett land där frihet och jämställdhet är självklara värden. Vi kan inte acceptera barn- och tvångs gifte eller att unga flickor i Sverige inte får umgås med pojkar, tvingas bära slöja eller utsätts för våld i hederns namn.

Ingen könsuppdelad undervisning i skolan

För några år sedan uppstod det en debatt om könsuppdelad undervisning med anledning av ett inlägg i Kalla fakta om en muslimsk skola i Vällingby som hade könsuppdelade gymnastiklektioner. Med anledning av debatten förtydligades grundskolans läroplan 2018 att regelmässig uppdelning inte är tillåten. Under 2018 föreslog Skolverket motsvarande förtydligande av läroplanen för bl.a. gymnasieskolan, men ingen ändring har gjorts. Kristdemokraterna anser att läroplanen måste ändras så att inte regel- eller slentrianmässigt könsuppdelad undervisning förekommer i gymnasieskolan.

Kunskap i fokus

Tidiga kunskapskontroller och stödinsatser

Kristdemokraterna arbetar för en skola där kunskapen står i fokus. Vi vill betona vikten av en skola som har höga förväntningar på både elever och personal. En skola som förväntar sig hårt arbete och ansträngning, och därmed också resultat. En skola som möter varje elevs utmaningar med tro på elevens potential att lyckas.

Faktakunskap ska komma först och analys och diskussion därefter. Yngre barns fokus ska inte vara att leta efter fakta, däremot att lära sig fakta.

Kurs- och läroplanerna behöver därför vara utformade med fokus på tydliga faktakunskaper i varje ämne. Kunskapskraven ska vara höga i ämne för ämne och årskurs för årskurs.

En oroväckande stor andel elever når dock inte kunskapskraven i ett eller flera ämnen. Av de elever som gick ut nian 2019/2020 hade hela 23,9 procent ofullständiga betyg⁸.

Andelen behöriga till gymnasiet minskade totalt med 3 procent 2006–2020. 86 procent av eleverna i årskurs nio var behöriga till gymnasiet 2020⁹. Forskning visar att skolan är en stark skyddsfaktor mot framtida utanförskap. Elever som går ut skolan med godkända betyg har i långtidsuppföljningar signifikant bättre ekonomi, fysisk och psykisk hälsa samt lägre grad av socialt utanförskap och kriminalitet. En av de viktigaste faktorerna för att inte hamna utanför samhället längre fram i livet är alltså att klara skolan. Det är därför allvarligt att nästan en fjärdedel av eleverna går ut grundskolan utan fullständiga betyg.

Kristdemokraterna anser därför att det behövs tidiga kunskapskontroller och stödinsatser för att höja andelen elever som går ut skolan med fullständiga betyg. Alla elever ska testas för skrivsvårigheter, och vi anser att det ska finnas krav som säkerställer att alla skolor återkommande arbetar med diagnostiska prov, mäter elevernas progression och systematiskt arbetar för att ge tidiga stödinsatser i tid, ex. i form av utökad undervisningstid, läxhjälp och lovskola – samt inte minst speciallärarstöd och särskilda

⁸ Skolverkets statistik för 2019/2020, resultat av slutbetyg efter år 9.

⁹ SCB-statistik, ursprungligen Skolverket, bearbetat av Folkhälsomyndigheten.

undervisningsgrupper. Vi accepterar regeringens satsning på läxhjälp och lovskola, men avsätter utöver detta 50 miljoner kronor till läxhjälp per år.

Att tidigt fånga upp elever som behöver stöd för att klara skolans kunskapsmål måste vara högsta prioritet. Alltför många barn får speciallärarstöd väldigt sent i skolgången, med tyngdpunkt i högstadiet. Det innebär att många har gått med svårigheter länge. Vi måste vända utvecklingen så att extra stöd och hjälp sätts in tidigt, innan barnets problem vuxit sig alltför stora.

En del barn behöver dessutom gå snabbare fram än de övriga. För dem kan specialpedagogisk kompetens bidra till en bättre och mer meningsfull skolgång, med utmaningar som håller lusten att lära levande. Kristdemokraterna kräver att alla skolor ska arbeta systematiskt med att ge tidiga stödinsatser.

I vissa fall behövs en samlad bedömning grundad på såväl pedagogisk och medicinsk som psykologisk utredning för att eleven ska få rätt stöd. Därför måste en sammanställning av kunskapsläget göras för att få en samordning, med bättre kvalitet och likvärdighet i diagnostiseringen av dyslexi. Att mäta elevers progression på varje skolenhet, dvs. skolornas förmåga att åstadkomma kunskapsutveckling hos eleverna, är centralt för att avgöra vilka skolor som lyckas med sitt uppdrag. Kristdemokraterna vill dessutom införa en nationell årlig kunskapsmätning i skolan som är jämförbar över tid, det vill säga en kunskapsmätning vid sidan av internationella mätningar såsom Pisa.

Rättvisa betyg

Betyg är ett viktigt verktyg för att ge elever och föräldrar information om hur eleven förhåller sig till skolans kunskapsmål. Betygen ska vara tydliga och bidra till att elevernas kunskaper kontinuerligt följs upp och utvärderas, att resultaten kommuniceras med hemmet och att stöd sätts in tidigt.

Kristdemokraterna var i regeringsställning med och införde tidigare betyg, från årskurs 6. Det var viktigt eftersom betyg först i årskurs 8 ledde till att särskilt stöd till elever som riskerade att inte nå kunskapsmålen för godkända betyg sattes in alltför sent. En utvärdering av betyg från årskurs 6 visar på både positiva och negativa effekter¹⁰. Drygt hälften av lärarna upplever elevernas motivation högre till följd av betygen. Hela 80 procent av eleverna uppger att de arbetar hårdare när de vet att de ska få betyg. Även vårdnadshavare upplever sina barns motivation högre. Fler lärare anger att elevgruppen har en mer positiv kunskapsutveckling efter införandet av betyg i årskurs 6 än innan. Högpresterande elever och flickor som grupp upplevdes motiveras av betygen i högre grad än lågpresterande elever och pojkar. 54 procent av lärarna angav att redan högpresterande elevers kunskapsutveckling höjdes, att jämföra med 25 procent som ansåg att de lågpresterande elevernas kunskapsutveckling höjdes. Många uppfattar betygen som en tydlig information till elever och vårdnadshavare. Ungefär 45 procent av lärarna uppger att det är lättare att få eleverna att förstå hur de ligger till kunskapsmässigt, och en tredjedel uppger att det är lättare att få elevernas vårdnadshavare att förstå detta. Även vårdnadshavare framför att betygen tydliggör var på skalan elever ligger kunskapsmässigt. Dessvärre tyder inget på att betyg från årskurs 6 också har inneburit någon förändring i hur många elever som fått stöd jämfört med tidigare.

Vi utesluter inte att det kan finnas goda skäl att tidigarelägga betygssättningen ytterligare, men först behöver försöksverksamheten med betyg från årskurs fyra

¹⁰ <https://www.skolverket.se/publikationsserier/rapporter/2017/utvardering-av-betyg-fran-arskurs-6>.

utvärderas. Att bara vissa skolor ger betyg från årskurs fyra idag är olyckligt. Samma betygssystem borde gälla i alla skolor, och betyg borde ges från samma årskurs.

Skolverkets genomgångar har visat att den genomsnittliga betygsnivån i grundskolan och gymnasieskolan har ökat. Samtidigt har kunskapsnivån i de studerade ämnesområdena i grundskolan och gymnasieskolan snarare sjunkit. Om betyg kan användas som konkurrensmedel mellan skolor riskerar det att skapa olikvärdig betygssättning eller betygsinflation.

I Skolverkets rapport 475 från 2019, Analyser av likvärdig betygssättning mellan elevgrupper och skolor, framkommer att skillnaden i betygssättning i relation till de nationella proven mellan olika skolor är stor och att betygssättningen i hög grad varierar beroende på den genomsnittliga prestationsnivån hos eleverna på skolorna. Det gör att en elev har lägre sannolikhet att få ett högre resultat på det nationella provet om eleven går i en skola med hög genomsnittlig prestationsnivå.

Dessa skillnader måste åtgärdas. Det ska vara elevens faktiska kunskapsnivå som avgör betyget, inget annat. Kunskaperna måste bedömas likvärdigt oavsett ort, skola eller huvudman.

Kristdemokraterna föreslår också att ämnesbetyg återinförs, istället för kursbetyg i gymnasieskolan. Betyg som sätts efter avslutade ämnesstudier uppmuntrar på ett bättre sätt till ett långsiktigt lärande och kan med större säkerhet spegla elevernas kunskaper i ämnet.

Nationella prov och extern rättning

Nationella prov ges idag i grundskolans årskurser 3, 6 och 9 samt en gång i gymnasiet. Vi är positiva till de nationella proven, som ska vara stöd för likvärdig och rättvis bedömning för betygssättning samt ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå. Idag är det oftast läraren själv som rättar de nationella proven. Skolinspektionen har sedan 2009 utfört en viss central rättning av nationella prov för grundskolan och gymnasieskolan. Omrättningen av proven visar att det finns stora skillnader i bedömningen av uppsatser eller längre självständiga författade redogörelser. Skillnaderna är störst där lärarens bedömningsutrymme är stort. Skolornas egna lärare sätter oftare ett högre betyg på proven än vad omrättarna gör. Även det omvända förekommer men är inte lika vanligt. Skillnaderna finns över hela betygsskalan men är allra vanligast när det gäller höga provbetyg.

Kristdemokraterna menar att de nationella proven måste bedömas på ett likvärdigt sätt. För att kvalitetssäkra dem anser vi att de ska rättas externt. Externt rättade nationella prov och betyg som korrelerar till dessa skulle även medföra en bättre möjlighet att utvärdera skolors förmåga att ge eleverna god kunskapsutveckling, så kallad progression. Att mäta elevers progression på varje skolenhet, dvs. skolornas förmåga att åstadkomma kunskapsutveckling hos eleverna, är centralt för att avgöra vilka skolor som lyckas med sitt uppdrag.

Kristdemokraterna anser att Skolverket bör få ett förtydligt uppdrag om att på elevnivå samla in provpoäng för såväl ordinarie prov som ersättningsprov vid genomförande av de nationella proven. Detta då IFAU har påpekat att trovärdiga effektutvärderingar av olika åtgärder och reformer i skolan förutsätter att elevers kunskapsutveckling kan följas genom skolgången. Förutsättningarna för effektutvärdering skulle kunna förbättras avsevärt om detaljerad information på elevnivå om resultat i form av prov-

poäng, och inte bara som idag provbetyg, på nationella prov i årskurs 3, 6 och 9 samlades in nationellt. För att informationen skall vara heltäckande och representativ fordras att också ersättningsprov, när ordinarie prov har läckt, samlas in på samma sätt som ordinarie prov.

År 2022 skulle de nationella proven vara digitala och extern bedömning av proven vara möjlig, men detta har nu skjutits fram till tidigast 2024 av regeringen.

De nationella proven ska utgöra stöd vid betygsättning. Lärarna ska även fortsättningsvis kunna beakta resultat på andra prov, uppgifter och annat vid betygsättning av den enskilda eleven, men betygen behöver även korrelera till resultatet på de nationella proven. En statlig utredning bör därför tillsättas som tar fram en modell för hur betygen ska korreleras mot resultaten i de nationella proven, inte på individnivå men väl på gruppnivå för respektive skola.

För att bidra till en mer rättvis betygssättning bör utredas om nationella prov eller slutprov behöver finnas i samtliga ämnen där elever erhåller betyg. Detta skulle göra att betygen kan korreleras till resultatet i fler ämnen, och säkerställer en mer rättvis betygsättning.

Det är viktigt att alla skolor har ett systematiskt kvalitetsarbete för att säkerställa en likvärdig betygsättning, men det finns också skäl att utreda hur undervisande lärare skulle kunna kompletteras av oberoende lärare och fristående examinatorer vid betygsättning för att undvika betygsinflation. Detta är förslag som skulle ge förutsättningar för rättvisa betyg, och sätta kunskapen i fokus.

Fler vuxna i skolan och mer lärarledd undervisning

Kristdemokraterna vill betona vikten av en skola som har höga förväntningar på både elever och personal. En skola som förväntar sig hårt arbete och ansträngning, och därmed också resultat. En skola som möter varje elevs utmaningar med tro på elevens potential att lyckas. En sådan skola ställer krav och mål som både elev och föräldrar kan förstå. Eleven ska på förhand veta vad som krävs av honom eller henne för att nå ett visst betyg. Faktakunskap ska komma först och analys och diskussion därefter. Yngre barns fokus ska inte vara att leta efter fakta, däremot att lära sig fakta. Ett sådant upplägg blir mer naturligt för eleven, även om kraven är höga.

Mycket tyder på att senare decenniers resultatförsämringar i den svenska skolan kan förklaras av att den lärarledda undervisningen har minskat. Sedan 1990-talets början har skolans arbetssätt förändrats i riktning mot mer individualisering genom ökat eget arbete. Forskning¹¹ pekar på det negativa sambandet mellan denna typ av individualisering och elevernas resultat. Vi vill att elever får mer lärarledd undervisning.

Svenska elever är garanterade 6 890 timmars undervisning under grundskolan. Det är färre än OECD-genomsnittet som ligger på 7 538 timmar¹². Kristdemokraterna vill utöka den garanterade undervisningstiden i svensk skola och anser att Skolverket ska ges i uppdrag att utreda hur den garanterade undervisningstiden ska komma upp i OECD-snitt. Många studier har konstaterat att undervisning ledd av skickliga lärare är det bästa sättet för elever att nå målen för undervisningen. För att uppnå detta vill Kristdemokraterna göra en satsning på fler vuxna i skolan.

Regeringen gjorde 2020 en miljardsatsning på lärarassistenter. Vi menade då att den i och för sig var vällovlig, men vi ansåg att skolledarna själva ska avgöra vilken

¹¹ <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65873a/1553961952489/pdf2258.pdf>.

¹² <https://www.svd.se/oecd-svensk-skola-har-fa-undervisningstimmar>.

personal de behöver till just sin skola. För 2021 valde regeringen att halvera satsningen på lärarassistenter, något som talar sitt tydliga språk om hur genomtänkt satsningen var. Regeringen har valt att fortsätta satsningen även i den aktuella budgetpropositionen, men Kristdemokraterna menar alltså att det är skollära själva som känner sin verksamhet och som vet sin verksamhets behov bäst, inte politiker i Sveriges riksdag. Därför säger vi nej till regeringens satsning på lärarassistenter till förmån för vår egen satsning på fler vuxna i skolan. Vår satsning kan gå till lärare, specialpedagoger eller lärarassistenter, men den är inte bunden till någon specifik yrkesgrupp. Det är skolorna och kommunerna som bäst vet vilken personal de behöver. Kristdemokraterna lägger 300 miljoner kronor årligen på fler vuxna i skolan 2022–2024.

Kunskapsburen skola

Sverige skulle behöva mer av en kunskapsburen skola, det vill säga att barnen får gå mer tid i skolan om det krävs för att de ska nå kunskapsmålen. Det kräver att det finns tillräckliga resurser. Verksamheten måste resurssättas så att skolan har förutsättningar att ge eleven nödvändigt stöd. Det ska finnas krav på att skolorna arbetar systematiskt för att ge tidiga stödinsatser, till exempel i form av utökad undervisningstid, läxhjälp samt inte minst speciallärarstöd i form av enskild undervisning och särskilda undervisningsgrupper. Det kan också handla om obligatorisk lovskola redan under de tidiga skolåren, eller att gå om en årskurs om den tiden behövs för att kunskapsmålen ska nås. Kristdemokraterna har därför föreslagit att utreda möjligheten att införa läroplikt eller en förlängd skolplikt. Detta skulle vara ett viktigt steg i rätt riktning för att säkerställa att eleverna faktiskt kan tillgodogöra sig de kunskaper de behöver.

Läs- och skrivinläring

God läsförståelse är nyckeln till framgång i de flesta av skolans ämnen och grunden för ett livslångt lärande och ett aktivt liv som samhällsmedborgare. Därför är det oroande att internationella kunskapsmätningar visar på svenska elevers bristande läsförståelse.

Många lärare har inte tillräckliga kunskaper i läs- och skrivundervisning. De olika lärarutbildningarna under senare decennier har gett olika god kunskapsbas i dessa ämnen. I propositionen som ligger till grund för den nuvarande lärarutbildningen, 2009/10:89 Bäst i klassen – en ny lärarutbildning, görs bedömningen att kunskaper om läs- och skrivutveckling och om barns kommunikation och språkutveckling bör utgöra en väsentlig del av kompetensen för lärare inriktade på förskoleklassen och grundskolans första år. I den tidigare lågstadielärarutbildningen låg betoningen på svenskämnet och utbildningen innehöll relativt mycket läs- och skrivundervisning, inte minst metodik och didaktik. I 1–7-lärarutbildningen, som ersatte lågstadielärarutbildningen, var det till en början en riktlinje att 15 högskolepoäng skulle läggas på grundläggande läs- och skrivinläring. Utbildningen var utformad för att utbilda ämneslärare för de tidigaste skolåren, med inriktning mot exempelvis matematik/natur eller svenska/samhälle. I praktiken arbetar dock lärarna många gånger som klasslärare, oavsett vilken inriktning de läste under studietiden, och undervisar i alla ämnen, inklusive läs- och skrivinläring.

Efter att problemet uppmärksammats, med lärare som inte lärt sig lära ut grundläggande kunskaper, har många lärosäten sett över sina utbildningar och kompletterat. Man har också anordnat särskilda fortbildningskurser i läsinläring för lärare i de lägre årskurserna. Det är dock fortfarande inte någon självklarhet att allmän didaktik eller ämnesdidaktik, vetenskapen om allt som påverkar undervisningen och dess innehåll och hur

undervisningen ska läggas upp i ett specifikt ämne, finns med i kursplanerna på lärarutbildningen. Kristdemokraterna anser att de lärare som saknar utbildning i läs- och skrivinlärning behöver få en kompletterande utbildning i detta.

Statens medieråd visar i en studie¹³ att den tid som barn och unga lägger på läsning fortsätter att sjunka. Läsning av tidningar och böcker minskar bland barn i alla åldrar, en minskning som pågått sedan 2012. Då uppgav 27 procent av alla 18-åringar att de läste varje dag – nu är siffran nere på 11 procent. Läsningen avtar med stigande ålder.

Enligt undersökningar från Novus på uppdrag av Utbildningsradion¹⁴ möter unga idag inte de krav som ställs på deras förmåga att uttrycka sig skriftligt när de ska läsa vidare på högskola och universitet eller söka ett kvalificerat arbete. Hälften av de tillfrågade cheferna svarade att de valt bort unga sökande på grund av brister i att uttrycka sig skriftligt, trots att andra krav var uppfyllda. Sextionio procent av universitets- och högskolelärare bedömde att deras studenters skrivförmåga delvis eller inte alls motsvarade de krav som finns i utbildningen.

Att behärska det svenska språket är en nyckel för framgång i samhället. För ett barn som växer upp i ett hem utan böcker och utan en lästradition är det särskilt viktigt att skolan stimulerar och uppmuntrar läsning, inte minst om barnet inte har svenska som modersmål. Kristdemokraterna vill utöka skolornas fokus på läsinlärning och elevernas tid för läsning. Det är viktigt att eleverna ägnar mer tid till läsning, att skolan fokuserar mer på läsinlärning och att kunskaperna kontrolleras i tid. Sedan får lärare själva bestämma om det är fri läsning, högläsning eller läsning i hemläxa som prioriteras. En vana att läsa påverkar attityd, läsförståelse och läsandet utanför skolan.

Forskning visar att läsning involverar åtskilliga funktioner i hjärnan, såsom syn- och hörselprocesser, språkförståelse och fattningsförmåga. Kontakten mellan olika delar av hjärnan stimuleras, men även koncentrationsförmågan ökar. När man läser aktiveras samma delar av hjärnan som om man själv upplevde det man läser om. God litteratur tränar hjärnan att förstå orsak och verkan, urskilja sammanhang och se en logisk följd. Det finns också forskning som visar att det vid läsning bildas ny vit hjärnsubstans, vilket förbättrar kopplingarna mellan hjärnans olika delar och bearbetningen av information¹⁵. Läsning bidrar till lagring av kunskaper och erfarenheter och kan tas fram ur långtidsminnet vid problemlösning. Läsning tränar också den empatiska förmågan och bidrar till ett rörligt intellekt¹⁶.

Under ett antal år har inriktningen varit att det viktigaste är *att* barnen läser, inte *vad* de läser. I ett avseende är det sant; det är viktigt för barns läsutveckling att stimulera all läsning, att inspirera och sporra lusten att läsa. Men denna inställning riskerar att leda till att eleverna inte kommer i kontakt med litteraturhistoriens stora verk. Därmed förlorar de viktig vägledning in i en litterär värld som kan berika livet och utveckla deras egen utveckling och språkliga förmåga. På ett samhälleligt plan riskerar det att leda till språklig utarmning, historielöshet och förlorad kunskap om vårt kulturarv. En bärande tanke i folkbildningstraditionen är att även mindre privilegierade, de som inte har välutbildade föräldrar, genom att erövra kunskap, kan lyfta sig själva och forma ett bättre liv. Om skolan överger denna tanke så nyttjar vi inte skolan som en institution för ökad

¹³ ”Ungar och medier 2019”, rapport 2019, Statens medieråd.

¹⁴ <https://novus.se/nyheter/2020/09/skrivformagan-hos-unga-svenskar-brister-svart-att-klara-studier-och-arbete/>.

¹⁵ https://www.cmu.edu/news/archive/2009/December/dec9_brainrewiringevidence.shtml.

¹⁶ <https://medium.com/@alltopstartups/the-reading-brain-why-your-brain-needs-you-to-read-every-day-f5307c50d979>.

integration och jämlikhet. Om inte skolan erbjuder vägledning in i litteraturhistorien så blir det ett privilegium förbehållet dem som får detta med sig hemifrån eller vars föräldrar medvetet valt en skola där detta är ett inslag.

Kristdemokraterna vill därför införa en klassikerlista, en lista med litterära verk – romaner, noveller, essäer, sagor, dikter, allt ifrån antiken till nutid – men också filmer och musik – som alla elever bör komma i kontakt med och ha tagit del av under sin skolgång. Det skulle bidra till att ge eleverna gemensamma referenspunkter, och skapa större förståelse för samhället.

En lista bör gälla för grundskolan. För gymnasieskolan bör listans omfattning vara olika beroende på program, men med en gemensam bas. Det är inte politiker som ska bestämma vilka verk som ska ingå. Urvalet bör göras utifrån verkets litterära och språkliga kvaliteter samt dess kulturhistoriska betydelse. Det är viktigt att visa på både internationellt och nationellt viktiga verk. Urvalsprocessen bör vara öppen, där Skolverket har huvudansvaret men där de litteraturhistoriska och idéhistoriska institutionerna vid våra universitet spelar en stor roll.

Mer idrott i skolan

Barn i Sverige rör på sig för lite. Vi ser ett behov av att öka möjligheterna till rörelse och träning för att stärka folkhälsan. Det finns många studier som visar på positiva effekter på studieresultatet efter ökad fysisk aktivitet, även om Skolverket visat att de positiva resultaten inte kan uteslutas bero på andra bakomliggande faktorer¹⁷.

Vi behöver skapa förutsättningar för ökad fysisk aktivitet i skolan för att lägga grunden för goda hälsovanor. De barn som har föräldrar med en god ekonomi klarar sig i regel bra. De som framför allt halkar efter kunskapsmässigt – och hälsomässigt – lever inte sällan i ekonomiskt och socialt utsatta sammanhang.

Svenska elever har mindre schemalagd idrott än eleverna i många andra europeiska länder. Snittet i Europa låg 2014 på 65 timmar per år¹⁸. Efter att Alliansen drev igenom 100 extra timmar har svenska elever 66 timmar idrott per år. Enligt timplanen ska grundskolan ha totalt 600 timmar idrott och hälsa. Vi föreslår att undervisningstiden i ämnet idrott och hälsa i grundskolan ska utökas till 700. Vi vill också precisera fördelningen så att tyngdpunkten av timmarna läggs på mellan- och högstadiet, då många barn slutar idrotta på sin fritid.

All motion behöver inte ske inom idrottsämnet. Det finns många goda exempel på hur skolor arbetat aktivt för att barnen ska få fysisk aktivitet varje dag, genom rastaktiviteter, promenader och rörelsepåsar i undervisningen.

Skolledare och lärare – nyckeln till en framgångsrik skola

Uppvärdera läraryrket

En verkligt bra skola kräver verkligt bra lärare. För att locka fler till läraryrket behöver yrkets status höjas. Arbetsmiljön måste bli bättre när det kommer till ordning, trygghet och respekt, liksom stödet i lärarens yrkesroll. Dessutom krävs en möjlighet till vidareutveckling, karriär och bra lön.

¹⁷ Forskningsöversikt om fysisk aktivitet och studieresultat, Skolverket, 2018.

¹⁸ <https://www.svt.se/sport/artikel/sverige-bland-europas-samsta-skolidrottslander>.

Duktiga lärare är den enskilt viktigaste faktorn för elevernas resultat. Det är därför nödvändigt att få rätt personer att söka sig till läraryrket.

En av huvudnycklarna för att höja attraktionskraften i yrket är att lärare faktiskt får vara lärare, att undervisningsmiljön stödjer uppdraget och att det finns tillgång till stöd och avlastning, som speciallärare och elevhälsa.

Söktrycket till lärarutbildningarna har legat lågt och i princip har alla behöriga sökande på utbildningen antagits, även om söktrycket under coronapandemin ökat. Alltför många lämnar yrket på grund av den pressade arbetssituationen i skolan. Vi måste vända den utvecklingen och göra allt för att läraryrket åter ska bli ett yrke som eftersträvas av många och respekteras av alla.

Karriärlärartjänster

Löneläget spelar roll för läraryrkets status. Möjligheterna att göra karriär inom sitt yrke har också betydelse för hur väl skolan lyckas behålla kompetens. Det är viktigt att öka lönespridningen så att en duktig lärare har goda utvecklingsmöjligheter och kan premieras lönemässigt. Vi vill att det ska löna sig att vara en skicklig lärare och vill ge lärarna goda möjligheter till utveckling.

Alliansregeringen införde karriärtjänster som innebär att skickliga lärare kan göra karriär och bli förstelärare eller lektorer. Det finns idag 170 lektorer i det svenska skolväsendet varav cirka 140 i gymnasieskolor¹⁹. Kristdemokraternas långsiktiga ambition är att det ska finnas lektorstjänster på alla gymnasier.

Den som innehar en karriärlärartjänst får statligt finansierade löneyft på 5 000 kronor för förstelärare samt 10 000 kronor i månaden för lektorer och förstelärare i utanförskapsområden.

Det är bra att det genom karriärtjänster blir möjligt att utvecklas i yrket och fortsätta vara lärare. Kristdemokraterna menar att karriärlärartjänsterna behöver bli fler samt att de skickligaste lärarna behövs i de skolor som har störst utmaningar.

Karriärstegsreformen har lett till att öka lärarnas generella lönenivå och lärarnas löner i förhållande till andra jämförbara yrken.

Minska den administrativa bördan

Mycket tyder på att de senaste decenniernas resultatförsämringar i den svenska skolan kan förklaras av att den faktiska lärarledda undervisningen har minskat. Tiden för ämnesundervisning trängs undan av fler och fler uppgifter som läggs på lärare. Skolans utökade roll som fostrare, lärare som experter inom ett otal frågor och en ökad administrativ börda gör att allt mer ska rymmas inom den garanterade undervisningstiden. I en rapport från Lärarförbundet 2019 framkommer att nära fyra av tio lärare överväger att sluta på grund av dokumentationskraven²⁰. Mer än åtta av tio skulle vilja ägna mer tid åt planering och uppföljning av undervisningen. Lärarförbundet menar att dokumentationskraven har blivit ett arbetsmiljöproblem och kräver att en utredning ser över dokumentationskraven. Det är ett förslag som Kristdemokraterna står bakom.

Lärare måste få tid att vara lärare. För att öka den lärarledda ämnesundervisningen krävs en översyn och renodling av de olika uppgifter och ansvar som lärare har. På en

¹⁹ RUT 2020:945 Förstelärare och lektorer.

²⁰ <https://res.cloudinary.com/lararforbundet/image/upload/v1583142780/f76cab22b4f9ca1606055bdd1b77e68b/Folder-dokumentation.pdf>.

del skolor har till exempel särskilda mentorer anställda, som har ett helhetsansvar för den enskilda eleven, kontakter med hemmet och dylikt.

Kristdemokraterna föreslår också att lärarnas tidsanvändning även i fortsättningen ska ses över, och att det bör lämnas förslag på hur mer tid kan frigöras till planering, kvalitetssäkring och undervisning.

Det behövs som nämnts tidigare fler vuxna i skolan som kan ge avlastning i klassrummen och finnas i korridoren och på skolgården under rasterna, därav vår satsning på fler vuxna i skolan.

Höj behörighetskraven

Läroutbildningen lockar många sökande. Lika många toppbegåvade söker läroutbildningen som lärolinjen. Skillnaden är att antalet antagna till läroutbildningarna är större. Många sökande till läroutbildningen har för låga slutbetyg från gymnasiet. Det stora antalet platser på läroutbildningarna leder till att även de som inte är lämpade för läroyrket kommer in. Många av dessa hoppar av efter en tid. Läroyrkets status riskerar därmed att sjunka ytterligare, vilket leder till än färre sökande och att kvaliteten i undervisningen i klassrummen blir undermålig. Därmed skapas en ond cirkel.

För att åstadkomma en förändring krävs ökad konkurrens om platserna så att de bästa och mest lämpliga sökande antas. Förutom grundläggande behörighet krävs idag inte mer än betyget E (godkänt) i vissa ämnen för behörighet till läroutbildningen. Kristdemokraterna menar att det inte räcker. För att kunna antas till läroutbildningen anser vi att det ska krävas minst betyget B i vissa ämnen. Exempelvis ska en grundlärare ha betyget B i svenska, engelska och matematik och en ämneslärare likaså i sina undervisningsämnen.

Mer behöver göras för att attrahera rätt studenter till läroyrket. De länder som har de bästa skolsystemen har lyckats göra det genom att betala bra ingångslöner, men också med utvecklade processer för att välja rätt sökande, samt genom att göra läroyrket selektivt. Finland och Singapore pekas ut som de länder som har de bästa antagningssystemen. Finland har ett prov med flersvarsalternativ. De personer som får bäst resultat går vidare till ett prov i kommunikativ förmåga, vilja att lära ut och motivation. Teoretisk utbildning på universitet varvas med praktik på övningskolor med disputerade handledare. När de sedan blir färdiga lärare krävs ett färdighetsprov av antagande skola. I Singapore blir de sökande screenade, får göra prover och blir sedan antagna till läroprogrammet som innebär en betald anställning. Det betyder att läroutbildningen är en eftertraktad utbildning²¹. Kristdemokraterna föreslår mot bakgrund av detta att särskilda lämplighets-test införs som ska ställas som krav för antagning vid landets läroutbildningar.

Höj kvaliteten på läroutbildningarna

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har utvärderat de svenska läroutbildningarna. Våren 2019 presenterades utvärderingen av läroutbildning för grundskolan. Kvalitets-skillnaderna mellan lärosätena var mycket stora. Antalet disputerade lektorer på läroutbildningarna var lågt. 32 lärosäten blev kritiserade på olika punkter, några fick sin examinationsrätt ifrågasatt. Bara något enstaka lärosäte slapp undan anmärkningar. År

²¹ McKinsey-rapport 2007, s. 17–18:

https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/industries/social%20sector/our%20insights/how%20the%20worlds%20best%20performing%20school%20systems%20come%20out%20on%20top/how_the_world_s_best-performing_school_systems_come_out_on_top.pdf.

2020 granskades landets gymnasielärodbildningar. Där var resultaten bättre, men få lärosäten undgick anmärkning.

Det är av yttersta vikt att utbildningen av de lärare som ska undervisa barn och ungdomar har högsta tänkbara kvalitet och lär ut såväl ämneskunskap som hur man på bästa sätt förmedlar kunskapen vidare och förklarar komplexa system eller matematiska problem. Kristdemokraterna vill höja kvaliteten på lärodbildningarna. Såväl pedagogik, metodik och didaktik som systematiskt kvalitetsarbete måste vara självklara beståndsdelar i lärodbildningarna för att förbereda lärodbildningarna för yrket. Många lärare beskriver att lärodbildningen inte gett dem redskap att hantera den verklighet de mötte när de kom ut i klassrummet och efterfrågar handledning från erfarna kollegor för nyutbildade. Kristdemokraterna vill därför tillsätta en statlig utredning med syftet att reformera och kvalitetssäkra lärodbildningarna. Mer av ledarskap och konflikthantering behövs och ämnesdidaktik och metodik ska vara självklara delar av utbildningen. Vi behöver säkerställa likvärdiga lärodbildningar i hela landet samtidigt som lärodbildningarna behöver utsättas för konkurrens av fristående lärodbildningar.

Fortbildning för lärare

Lärodbildningen måste hålla en hög och god kvalitet. Lika nödvändigt är det med fortbildning av god kvalitet. Kunskaperna om metodik, didaktik och pedagogik samt ledarskap och konflikthantering utvecklas fortlöpande och lärare måste kontinuerligt få del av forskning och utveckling. Det behöver även finnas möjlighet att forska inom sitt område. Kristdemokraterna föreslår därför rätt till fortbildning för lärare. Vi avsätter medel för detta i anslag 1:10 och avsätter mer än regeringen, 100 miljoner 2022, 200 miljoner 2023 och 200 miljoner 2024. Det ska gå till vidareutbildning i ämneskunskap, men också till exempel utbildning i ledarskap och konflikthantering för landets lärare för att stärka ledarskapet i klassrummet.

I Skolkommissionens slutbetänkande (SOU 2017:35) föreslogs ett nationellt professionsprogram vars övergripande syfte är att främja lärares och skolledares professionella utveckling för att skapa generella förutsättningar för kapacitetsbyggande i skolväsendet. Detta följdes sedan upp av utredningen Med undervisningsskicklighet i centrum (SOU 2018:17). Professionsprogrammet ska ge en nationell struktur för att utveckla, erkänna och använda kompetens i förskolan, skolan och vuxenutbildningen.

Kristdemokraterna är positiva till att ett nationellt professionsprogram tas fram. Det är viktigt att dessa reformer också nu kommer på plats, så att lärare kan förlita sig på god utbildning och fortbildning genom hela arbetslivet. Det nationella professionsprogrammet ska utgå från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt vara evidensbaserat. Vi vill att IFAU redan nu inledningsvis får uppdraget att utvärdera reformen ett nationellt professionsprogram.

Fortbildning i svenska som andraspråk

När en elev växer upp i en familj där ett annat språk talas i hemmet, räknas svenska som andraspråk. Goda kunskaper i svenska är av största betydelse för en väl fungerande introduktion. I goda språkliga färdigheter ingår att man också behärskar invecklade sociokulturella koder med oskrivna regler och andras förväntningar samt att man kan välja lämpliga ord, uttryck och strategier för kommunikation utifrån sammanhanget. För att ytterligare förstärka vikten av svenska språket vill vi införa en kompetenssatsning för

svensklärare i svenska som andraspråk och lägger 150 miljoner kronor 2022 och 2023 på detta inom anslag 1:5.

Snabbare vägar till läraryrket

Kristdemokraterna vill skapa fler snabbare vägar in i läraryrket för lämpliga personer som har examen i ett relevant ämne eller yrkeskunskap. Idag är det möjligt att nå en lärarexamen genom en kompletterande pedagogisk utbildning, KPU, på 90 högskolepoäng. Vi menar att det är nödvändigt att förkorta den kompletterande pedagogiska utbildningen till enbart 60 högskolepoäng, motsvarande ett års heltidsstudier, för att personer med tidigare erhållna ämneskunskaper snabbare ska kunna få en lärarexamen. Vi anser att fler bör kunna komma i fråga för en sådan kompletterande utbildning. Regeringen gör en satsning på försöksverksamhet 2022–2027 med en ny kortare KPU för både blivande grundlärare och ämneslärare, vilket vi välkomnar. Lärarbristen är en fråga om likvärdighet; i innerstadsskolor i Stockholm ligger andelen behöriga lärare omkring 85–90 procent medan endast hälften av lärarna i förorter är behöriga. I glesbygd är det likaså en sämre situation än i städerna. I Norrland finns områden där endast 50–60 % är behöriga lärare. Lärare som saknar utbildning men som redan har provat på jobbet och vill vidareutbilda sig har en bra grund för att bli bra lärare. För att redan yrkesverksamma personer inom skolan ska nå behörighet och legitimation som lärare finns satsningen ”Vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen” (VAL). Utbildningen planeras med hänsyn till varje students tidigare utbildning och arbetslivserfarenhet och omfattar som mest 120 högskolepoäng. Regeringen öppnade i september 2020 upp för att nya grupper skulle få möjlighet att studera den kortare utbildningsvägen inom VAL. Kristdemokraterna stöttar denna förändring, som en väg att få fler obehöriga lärare att bli behöriga lärare. Men vi anser inte att det räcker. Kristdemokraterna föreslår också en möjlighet till kombinationsanställning för forskare med ämnesexpertis, efter komplettering av grundläggande pedagogisk utbildning, att undervisa på gymnasiet i kombination med att de forskar vid universitet eller högskola. På så vis skulle vi kunna få fler undervisande lärare samtidigt som ämneskompetensen och anknytning till forskning och högre utbildning kan stärkas på gymnasieskolorna.

Rektorerna är skolans ledare

Ett gott ledarskap är en central framgångsfaktor för en skola. Därför är det viktigt att rektorsrollen är attraktiv. Rektor har en mycket viktig roll i hur bra en skola är. Rektor behöver ha möjlighet att kombinera arbetsledning med att vara pedagogisk ledare. Det är därför viktigt att stärka det pedagogiska ledarskapet på landets skolor.

Rektorsutbildningen är idag endast tillgänglig för dem som redan har en rektorstjänst. Kristdemokraterna vill att den ska öppnas även för den som vill bli rektor. Den akademiska utbildningen i pedagogiskt ledarskap för rektorer ska motsvara innehållet i både den nuvarande statliga befattningsutbildningen och Rektorslyftet.

Rektorer har samtidigt behov av fortbildning för att utveckla sitt pedagogiska ledarskap, varför de återkommande bör erbjudas fortbildning och handledning. Det bör införas en skyldighet i skollagen för varje skolhuvudman att se till att rektorn går en fördjupningsutbildning efter avslutat rektorsprogram.

Den fördjupade utbildning i pedagogiskt ledarskap som rektorsutbildningen är ska även vara tillgänglig för personer som inte tänkt sig att bli rektor, exempelvis förstelärare och för ledare med erfarenhet av olika verksamheter utanför skolans värld.

Sådana kan bidra till att utveckla skolan i positiv riktning. Kristdemokraterna föreslår att antagningskraven för rektorsutbildning och pedagogiskt ledarskap minst ska vara en filosofie kandidat och två års arbetslivserfarenhet.

Vi vill även öppna upp för fristående rektorsutbildningar. Det är viktigt att kraven som ställs är och förblir höga när det gäller tillstånden att driva rektorsutbildningar. Det finns i dag enbart statligt drivna rektorsutbildningar, varför vi ser ett behov av att fler ges möjlighet att genomföra dessa utbildningar. Vi anser därför att regeringen bör kartlägga de hinder som finns som begränsar fristående aktörer från att starta och driva rektorsutbildningar.

Det är vanligt förekommande att rektorer inte blir långvariga på en och samma skola eller inom yrket. Orsaken till detta behöver analyseras i syfte att få fler rektorer att vilja stanna kvar inom yrket. Vi vill därför att Skolverket ges i uppdrag att analysera varför så många rektorer blir kortvariga och att föreslå hur man kan få dem att stanna kvar.

Många rektorer upplever sig vara klämda mellan skollagen och statlig styrning å ena sidan och kommunen å andra sidan. Kristdemokraterna menar att det bör utredas vad som krävs för att komma bort från de dubbelkommandon som rektorer har att hantera och på så vis skapa en tydligare styrning av skolan.

Kristdemokraterna vill ge skolledningen stor frihet att leda sin skola. Rektor måste ha möjlighet att anpassa skolans verksamhet utifrån vilka behov som finns för att kunna ge eleverna det stöd och de utmaningar de behöver. Det gäller exempelvis hur undervisningsgrupperna bör vara utformade.

Kristdemokraterna vill även utreda införandet av en utbildning för skolchefer och andra chefer över rektorer. Under utbildningen bör rektorns styrproblem analyseras och dessutom bör arbetet med att åtgärda styrproblemen inledas, dvs. utbildningen ska planeras för att vara både teoretisk och praktisk med fokus på verksamhetsanalyser och stöd, styrning och ledning.

En skola där ingen hålls tillbaka eller lämnas efter

Förstärkt elevhälsa

En god kunskapsutveckling kräver en god skolmiljö och elevhälsa. Elever som mår bra lär sig bättre. En väl utvecklad elevhälsovård främjar också det förebyggande arbetet med psykisk ohälsa hos barn och unga. Elevhälsan måste rustas långsiktigt för att bättre kunna möta och stödja barn och unga med psykisk ohälsa.

Under alliansregeringens tid infördes ett statsbidrag för att stärka elevhälsan. Idag har dock mer än var tredje grundskola och nästan varannan gymnasieskola fått påpekande från Skolinspektionen om brister som rör elevhälsan. Enligt Inspektionen för vård och omsorg förekommer det brister bland landets huvudmän när det gäller kännedom om vårdgivaransvaret för elevhälsan. Kristdemokraterna anser att Sverige behöver införa en elevhälsogaranti som innebär att varje elev ska kunna komma i kontakt med elevhälsan varje skoldag. Enligt skollagen ska elever under sin skoltid erbjudas minst tre hälso- besök som innefattar allmänna hälsokontroller, utöver syn- och hörselundersökningar och andra begränsade hälsokontroller samt enklare sjukvårdsinsatser. Kristdemokraterna anser att elevhälsan bör stärkas bl.a. för att alla barn bör kunna erbjudas rutinmässiga samtal med skolans kurator. Redan före pandemin ökade den psykiska ohälsan och under pandemin har ensamhet och oro blivit vanligare hos elever i grundskolan och på

gymnasiet enligt Stiftelsen Friends årsrapport för 2020. Av denna anledning behöver elevhälsan förstärkas ytterligare.

Kristdemokraterna vill även stärka elevhälsan långsiktigt genom att ge regionerna ett samlat uppdrag för hela barn- och ungdomshälsovården. Det innebär att den medicinska och psykosociala elevhälsan inte längre ska ha skolan som huvudman. Skolsköterska, skolläkare, skolkurator och skolpsykologer bör finnas i verksamheterna på skolorna men bör ha samma huvudman som övrig vårdpersonal för barn. Skolan ska dock fortsatt ha huvudmannaskap för specialpedagoger och speciallärare. En samlad barn- och ungdomshälsa ska syfta till att öka tillgängligheten till elevhälsan, vårdcentralerna och barn- och ungdomspsykiatri (bup). Det är avgörande att, i ett tidigare skede än idag, fånga upp barn som mår dåligt. Den samlade barn- och ungdomshälsovården ska ha ett nära samarbete med skolledningar, lärare, specialpedagoger och kommunernas socialtjänst.

Fysioterapeuter, arbetsterapeuter och beteendevetare är kompetenser som kan bidra till en bättre hälsa och för att i ett tidigt skede ge ändamålsenligt stöd exempelvis till elever som uppvisar tecken på exempelvis neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som adhd eller add. Med regionen som huvudman för den medicinska och psykosociala elevhälsan finns dessa kompetenser tillgängliga för samspelet kring eleven.

Kristdemokraterna avsätter 500 miljoner kronor per år inom utgiftsområde 9 för att stärka elevhälsan och samla uppdraget för barn- och ungdomshälsovården. Det innebär i förlängningen också att resurser inom den specialiserade barn- och ungdomspsykiatri kan frigöras och användas för de barn och unga som har mer omfattande behov. Vi välkomnar utredningen Samordnad utveckling för god och nära vård (dir. 2019:49) och dess kommande förslag runt hur samordningen ska stärkas kring barn- och ungdomshälsan.

Bättre undervisning i sex och samlevnad

Sexualundervisningen i svensk skola ska förstärkas. Samtal om relationer och sex, respekt och hur vi behandlar andra är av stor vikt för hur flickor och pojkar relaterar till varandra. Ungdomar och unga vuxna behöver få kunskap om preventivmedel och säkrare sex, men också om rätten till sin egen kropp och att våga säga nej. Det är också viktigt att skapa medvetenhet kring de risker för sexuellt överförbara sjukdomar som oskyddat sex och många partners är förknippade med, och kanske är det ännu viktigare än tidigare eftersom barn och unga idag i allt större utsträckning tar intryck av pornografi. Barn och ungdomar som bevittnar pornografi kan påverkas negativt i sin syn på sex och könsroller, där kvinnan ofta objektifieras och utsätts för sexualiserat våld, tvång och förnedring. Hösten 2022 byter sex- och samlevnadsundervisningen namn till sexualitet, samtycke och relationer och området uppdateras. Kristdemokraterna ser positivt på att kunskapsområdet breddas och att relationer nu betonas i namnet. Mer kunskap bör ges om hur man bygger hållbara relationer samt hur man behandlar varandra med ömsesidig respekt. Enligt en rapport från Folkhälsomyndigheten är det information om hur man får en relation att fungera bra som unga främst önskar mer av. Undervisningen bör även ha sin grund i att nå en minskad ohälsa och minskad sexuell press, något som saknas i dag. Man bör anpassa undervisning efter barnets psykiska, sociala och känslomässiga utvecklingsnivå och med respekt för olika synsätt.

All undervisning ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet. Lärare behöver därför få ökad kompetens i undervisning om sex och samlevnad och vi ser positivt på de

nya examensmål som trädde i kraft 1 januari 2021 och börjar gälla hösten 2021. Dessa innefattar att alla lärare ska kunna undervisa i frågor om sexualitet, samtycke och relationer. Kristdemokraterna anser att även befintliga lärare bör kunna ta upp frågor av detta slag. Därför behövs fortbildningsinsatser även för redan verksamma lärare.

Arbete med självmordsprevention inom skolan

Kristdemokraterna anser att skolbaserade suicidpreventionsprogram ska användas och utvärderas i Sverige. Ett skolbaserat suicidpreventivt arbete som har varit framgångsrikt är ”The Trust (To Reach Ultimate Success Together) Program” som initierades i Miami under slutet av 1980-talet. Syftet med programmet var att minska narkotikaanvändningen och den psykiska ohälsan bland unga i Miami. En stor mängd kuratorer anställdes vid Miamis skolor med målet att ha en kurator per 275–400 elever. Kuratorerna undervisar eleverna i livskunskap med syftet att ge ungdomarna verktyg att lösa en del av de livsproblem de ställs inför under sin uppväxt. Den höga kuratorstätheten skapar också en trygghet för eleverna genom att de vet att de alltid kan vända sig till kuratorn när de behöver hjälp. Därtill tränas lärarna i Miami regelbundet i att känna igen varningstecken för när unga mår dåligt.

Folkhälsomyndigheten har i en litteraturöversikt (Utblick folkhälsa) visat att skolbaserad prevention kan minska suicidförsök och suicidtankar, men belyser samtidigt att få skolbaserade program är utvärderade med randomiserade kontrollerade studier, som ger det säkraste vetenskapliga underlaget vid utvärderingar av effekten av en insats. Baserat på de positiva effekterna av Trustprogrammet i Miami bör det på lämpligt sätt prövas att genom en randomiserad kontrollerad studie utvärdera effekten av skolbaserade suicidpreventionsprogram i Sverige. Detta bör ges regeringen tillkänna.

Specialläraryft

Varje barn som börjar skolan ska få den hjälp han eller hon behöver för att kunna utvecklas efter sin egen förmåga. Det är inte stigmatiserande att få speciallärarstöd. Däremot är det stigmatiserande att inte kunna läsa när alla ens kompisar kan det.

Specialpedagogiska åtgärder sätts in när den vanliga undervisningen inte bedöms räcka till. Det kan innebära allt från att barn och elever får ett särskilt stöd i, eller i nära anslutning till, den ordinarie verksamheten till att de hänvisas till särskilda undervisningsgrupper, särskola eller specialskola. Det kan också innebära att lärarens undervisning och situationen i klassrummet förändras eller anpassas. Alla barn och unga är olika. De elever som har behov av särskilt stöd har det bättre i en miljö med personal som är specialiserad på att ge anpassad pedagogik. Därför anser vi att det är viktigt att elever i behov av särskilt stöd ska kunna få anpassad undervisning efter sina behov både vad gäller gruppstorlek och lärares kompetens istället för att till varje pris inkluderas i den ordinarie skolan. Det ska, utifrån barnets behov, finnas möjlighet till en bättre anpassad klassrumsmiljö och undervisning av lärare med rätt utbildning i specialpedagogik.

I Sverige finns en tendens att specialpedagogiskt stöd kommer in väldigt sent, eller inte alls. I Finland används speciallärarstödet oftare i förebyggande syfte. Även sär- begåvade barn kan ges specialpedagogiskt stöd för att skapa de nödvändiga utmaningar som krävs för att utvecklas. Där får 30 procent av alla skolelever specialundervisning under ett läsår, som en medveten pedagogik. När en så stor andel av eleverna får specialpedagogiskt stöd blir stödet inte stigmatiserande utan en självklar del av undervisningen.

Hälften av resurserna till specialundervisning används under år 1–3²². Detta sätt att arbeta brukar lyftas som en av förklaringarna till varför Finland lyckas så bra i Pisaundersökningarna. Med fler speciallärare och specialpedagoger skapas också fler möjligheter till olika gruppindelningar utifrån elevers olika förutsättningar, vilket bidrar till att avlasta läraren i en komplex klassrumssituation. För elever med särskilda behov, exempelvis inom NPF-spektrum (neuropsykiatrisk funktionsnedsättning), måste de extra resurserna följa eleven oavsett vilken skola den går på.

Skollagen är tydlig med att alla elever ska få stöd och stimulans för att utvecklas så långt som möjligt. För att nå detta mål krävs att de elever som har de största behoven får hjälp och stöd av de lärare som har den bästa kompetensen. Så är det inte alltid idag. Under lång tid har det varit brist på specialpedagoger och speciallärare, och många som jobbar som speciallärare har inte examen. Skolans nya läroplan som började gälla 2011 lägger tydligare fokus på att eleverna ska uppnå kunskapsmålen, vilket kan öka behovet av stöd till de elever som har svårt att klara målen. Samtidigt har införandet av lärarlegitimation ökat kraven på att speciallärare har rätt utbildning. På grund av pensionsavgångar och en stor andel obehörig personal bland de som arbetar med specialpedagogiskt stöd visar Statistiska centralbyråns (SCB) prognos för specialpedagog/speciallärare en ökad brist kommande år. Tillgången på utbildade specialpedagoger och speciallärare minskar fram till 2030 då den beräknas bli cirka 10 000–11 000 och efterfrågan närmare 20 000. Kristdemokraterna anslår 130 miljoner kronor per år utöver regeringens budget för denna kompetensutveckling under 2022–2024.

Frånvarande barn och ungdomar

Enligt Skolverket och Skolinspektionen har runt 2 000 elever en synnerligen lång och problematisk omfattning av frånvaro. SCB gjorde dock 2017 bedömningen att mörkertalet var stort och att antalet så kallade hemmasittande barn snarare var omkring 5 000 i Sverige. En kartläggning av problemets omfattning är en viktig del i arbetet med att ta fram metodstöd för att förebygga problematisk skolfrånvaro och för att förmå eleverna att komma tillbaka till skolan och delta i undervisningen. Vi anser därför att Skolverket ska få i uppdrag att ta fram nationell frånvarostatistik och föreslår en nationell databas för frånvaroregistrering för tidig upptäckt, för att säkerställa att ”hemmasittare” inte faller mellan stolarna utan kan komma tillbaka till skolan.

Många skolor gör sitt bästa för att anpassa och försöka få tillbaka barnen till skolan, men alltför många skolor gör inte tillräckligt.

De aktuella barnen har ofta neuropsykiatriska diagnoser eller olika autismspektrumtillstånd. De har stora svårigheter med det nuvarande skolsystemet och får inte sina stödbehov tillgodosedda.

Samhället har ett ansvar för att även dessa barn och ungdomar får möjlighet att utvecklas efter sin potential. I en del fall kan distansundervisning vara en lösning, i andra fall att en lärare kommer hem till eleven. Andra elever kan efter en övergångstid slussas tillbaka till skolan, i vissa fall med anpassning av lokaler och pedagogik. Kristdemokraterna vill ge Skolverket ett uppdrag att i samarbete med Specialpedagogiska institutet ta fram stöd till skolorna om hur man på bästa sätt kan lägga upp ett stöd för så kallade hemmasittare. Detta bör omfatta även den del av gruppen unga vuxna som varken arbetar eller studerar (UVAS, åldrarna 16–29 år) som är i grund- och gymnasieålder.

²² <https://www.lararen.se/specialpedagogik/annat/inget-konstigt-att-ga-till-speciallararen>.

Barn och unga i behov av särskilt stöd

I en skola där ingen hålls tillbaka och ingen lämnas efter behövs både kunskap, kompetens och flexibilitet. Mellan fem och sju procent uppskattas ha en NPF, vilket innefattar adhd/add, autismspektrumtillstånd, Tourettes syndrom eller språkstörning. Många uppfyller inte heller kraven för en diagnos men har ändå liknande svårigheter i skolan och då blir antalet än större. Enligt Riksförbundet Attention känner många familjer med NPF en oro inför skolstarten, att elever med NPF har hög skolfrånvaro och att de inte får den hjälp och det stöd som de har rätt till utifrån sin funktionsnedsättning²³.

Skolan har länge präglats av en strävan efter inkludering, att ingen ska pekats ut genom att gå i särskild grupp. Resultatet har snarare blivit att en del elever har farit illa genom allt för långt gångna inkluderingssträvanden. Elever med neuropsykiatriska funktionsvariationer och inom autismspektrumtillstånd (AST) kan tvärtom vara betjänta av mindre grupper med tydlig struktur. Kristdemokraterna anser att en förutsättning för att uppnå detta är tillgången till fler lärare med specialpedagogisk kompetens, både i viss mån hos den dagligen undervisande klassläraren och framför allt hos specialpedagoger som utreder och handleder och speciallärare som står för den praktiska undervisningen i särskilda undervisningsgrupper. På så sätt förbättras möjligheterna att anordna särskilda undervisningsgrupper i olika konstellationer utifrån elevernas förutsättningar och behov. Kristdemokraterna anser att alla skolor bör ha tillgång till särskilda undervisningsgrupper, för att kunna ge tidigt stöd till elever som behöver det och möta elevens unika behov och förutsättningar. Vissa barn bör kunna få hela sin undervisning i en sådan grupp istället för i helklass, och det kan också finnas de elever som får stöd i särskild undervisningsgrupp under en begränsad tid, i vissa ämnen eller under vissa moment.

Kristdemokraterna ser en fara i att kommuner, som ansvarar för utredning av elever med särskilda behov och resurstilldelning, i ekonomiskt kärva tider inte tilldelar de extra resurser som elevens funktionsnedsättning kräver. Detta är en fråga vi vill få belyst i en utredning av statlig finansiering av skolan.

Vi anser också att det behöver tillsättas en utredning om systemet för särskilt stöd i syfte att säkra en hållbar finansieringsmodell för stödinsatser i såväl kommunala som fristående skolor. Att flytta ansvaret för bedömning av elevernas stödbehov från kommunerna till en oberoende instans, exempelvis Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), bör särskilt övervägas, liksom att flytta kostnadsansvaret för det särskilda stödet från kommunerna till staten. En bedömning av elevens stödbehov och dennes resurstilldelning i form av särskilt stöd bör kunna följa eleven, oavsett om denne väljer en kommunal eller fristående skola.

Det är också viktigt att säkerställa att elever med särskild begåvning, ibland kallat särbegåvning, får de förutsättningar och den stimulans som de behöver för att bibehålla motivationen. Vi vill att Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) ska ta fram ett nationellt handlingsprogram som tydliggör hur elever med särbegåvning, NPF och andra funktionsvariationer ska stödjas och bemötas, hur skolan ska arbeta med "hemmasittare" samt hur stöd och samverkan med föräldrar bör gå till.

Barn med synnedsättningar undervisas i vanliga skolor som tyvärr ibland brister i kompetens kring synskadade elever. Det finns ingen rätt för barn att lära sig punktskrift enligt skollagen. Dessa barn har därför svårt att få läromedel på punktskrift och det

²³ Attention rapport "Hur kommer det att gå det här läsåret? – den frågan hänger över familjen", aug 2021.

finns ofta inte kompetens att lära ut. Vi har tillsammans med andra partier i riksdagen motionerat om detta tidigare, men det har röstats ner. Argumentet har varit att en del gjorts för att förbättra för elever med särskilda behov, t.ex. rätt till särskilda undervisningsgrupper, men där ingår inte punktskrift. Att ha rätt till undervisning i punktskrift kan liknas vid att barnen har samma rätt till hemspråk som barn med annat modersmål. Kristdemokraterna anser att rätten till undervisning i och på punktskrift ska föras in i skollagen.

Grundsärskola

Grundsärskolan är en särskild skolform för elever med utvecklingsstörning eller annan intellektuell funktionsnedsättning. Vid Skolinspektionens granskning av ett antal kommuners särskoleutredningar under åren 2010–2012 visade hälften av fallen på brister. Detta var allvarligt, då en bristfällig utredning i ett antal fall lett till felaktig placering och svåra konsekvenser för de berörda eleverna. Kristdemokraterna vill därför initiera en utredning av hur man kan säkerställa att kommunernas utredningar är jämförbara och kvalitetssäkrade.

Det är inte rimligt att barn med omfattande funktionsnedsättningar ska tvingas gå i vanlig förskoleklass före bytet till särskola i årskurs 1, alternativt gå kvar ett år på förskolan. Kristdemokraterna anser därför att förskoleklass bör bli en del av särskolans uppdrag, med skillnaden att den ska vara frivillig.

Resursskolor och specialskolor för elever med funktionsnedsättning

Alla barn ska få det stöd de behöver för att klara sin skolgång. Ingen elev ska lämnas efter. En viktig del i detta är därför att det finns goda och väl fungerande alternativ för elever som behöver ett annat stöd i sin kunskapsutveckling. Det kan exempelvis handla om mer stödundervisning i mindre grupper och extra anpassningar. Det handlar också om den kompetens som finns samlad i så kallade resursskolor.

När det gäller elever med omfattande stödbehov får många inte det stöd de behöver för att förutsättningarna att bedriva resursskola i Sverige är så bristfälliga. De fristående resursskolorna hotas idag av att skollagen och reglerna om tilläggsbelopp inte är anpassade till deras särskilda förutsättningar eller elevernas behov. Systemet för att erbjuda stöd till eleverna med de största stödbehoven fungerar helt enkelt inte.

Kristdemokraterna vill ge resursskolorna en egen definition i skollagen och en finansieringslösning som är bättre anpassad efter resursskolornas särskilda förutsättningar och som särskilt tar hänsyn till elevernas behov. Kristdemokraterna tog därför tillsammans med Moderaterna initiativ till ett utskottsinitiativ i maj 2021 om att förbättra för resursskolorna. Behandlingen av förslaget blev dessvärre en besvikelse då den rödgröna regeringen, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Liberalerna valde att rösta nej till förslaget. Situationen för resursskolorna är akut, och lagstiftningsarbetet för att säkerställa att eleverna med de största behoven kan få det stöd de behöver borde redan ha börjat. Kristdemokraterna vill därför tillsätta en utredning för att se över det särskilda stödet och tilläggsbeloppen för elever i behov av särskilt stöd.

Under de senaste åren har flera utredningar visat på stora behov av att reformera förutsättningarna för resursskolorna. Inte minst konstaterade Likvärdighetsutredningen (SOU 2020:28) ”att dagens bestämmelser och ordning för beslut om tilläggsbelopp för elever i fristående skolor som har ett omfattande behov av särskilt stöd behöver utredas vidare”. En annan utredning, ”En annan möjlighet till särskilt stöd – Reglering av

kommunala resursskolor” (SOU 2020:42), slår fast ”att både tillämpningen av bestämmelserna och hanteringen av ansökningar skiljer sig betydligt mellan kommuner”. Utredningen lyfter också fram resultat från en rapport från Sweco som visar på ”stora variationer mellan kommuner när det gäller vilka krav som ställs på underlagen vid ansökan, hur kommunens bedömningsstöd för hantering av ansökan ser ut och hur stor andelen avslag är”. Vi konstaterar att ingen av dessa utredningar har lämnat tillräckliga förslag som kan garantera långsiktiga och varaktiga villkor för resursskolorna. De fristående resursskolorna behövs, och de behöver bättre förutsättningar att verka för att alla barn ska kunna få det stöd de behöver.

Distans- och fjärrundervisning

Distansundervisning innebär att lärare och elever är skilda åt i tid och rum och syftar till att exempelvis hjälpa utlandssvenska elever att fullfölja sin undervisning. I fjärrundervisning sitter läraren på ett ställe samtidigt som eleverna är på ett annat ställe och undervisning sker i realtid via videoupkoppling. Där eleverna sitter skall det även finnas någon vuxen person från skolan. Distans- och fjärrundervisning kan exempelvis bidra till att elever i glesbygd kan få undervisning av en behörig lärare utan att behöva pendla långa sträckor.

Erfarenheter av distansundervisning och digital undervisning i samband med covid-19-pandemin har lett till en snabb utveckling och användarvana.

Under covid-19-pandemin har elever på framför allt gymnasienivå och eftergymnasial nivå, men till viss del även på grundskolenivå, fått anpassa sig till fjärr- och distansundervisning. Skolinspektionen har tidigare konstaterat att distansundervisning kan leda till minskad motivation. Under pandemin har myndighetens granskning av grundskolan visat att många elever känt av en växande ensamhet, minskad motivation samt att det är svårare att be om och få hjälp. När man är på plats i klassrummet är läraren närvarande och kan svara direkt på frågor, men eleverna anser att det är svårare att ställa frågor vid fjärr- eller distansundervisning och de går miste om fördjupat lärande som kan uppstå när en fråga diskuteras i helklass²⁴. Skolinspektionens granskning för gymnasiet visar att både rektorer och elever ser närundervisning som centralt för att elever ska kunna nå kunskapskraven. Man kan bättre bedöma vad elever kan och genomföra prov och bedömningar på ett kontrollerat sätt. Vidare visade granskningen att lärandet påverkades negativt av distansundervisning och att fler pojkar än flickor upplever att de får stöd av lärarna²⁵. Kvaliteten har inte varit lika hög som vid närundervisning och elever har svårt att lära av varandra samt få hjälp. Skolinspektionen har också visat att det är svårare att upptäcka elever i behov av stöd. Fördelar (i både grund- och gymnasieskolan) med distansundervisning är att de flesta moment i undervisningen har kunnat utföras på distans (utom praktiska moment och laborationer) och elever har således inte gått miste om viktig undervisning, samt att det varit en hög närvaro. Detta visar potentialen med fjärr- och distansundervisning, men också riskerna. Huvudregeln för hösten 2021 är att närundervisning ska bedrivas. Fjärr- eller distansundervisning kommer endast att användas i öppna skolor om Folkhälsomyndigheten lämnar en sådan rekommendation. Skolinspektionens granskning om fjärr- och distansundervisning under pandemin har varit värdefull men omfattar endast en två månaders distansinspektion under början av

²⁴ Fjärr- och distansundervisning i grundskolan, Skolinspektionen, 25 maj 2021.

²⁵ Fjärr- och distansundervisning på gymnasieskolor våren 2021, Skolinspektionen, 30 juni 2021.

2021. Vi vill därför att Skolverket utvärderar erfarenheter under en längre period från pandemin och tar fram förslag och riktlinjer för hur digital undervisning kan tillämpas på ett sätt som är bra för både lärare och elever.

Digitalisering och läromedel

Det finns givna fördelar med digitalisering, bland annat att man kan få nationell frånvaroregistrering och extern rättning av nationella prov. Samtidigt är digitalisering förenat med ekonomiska utgifter såsom datorer, surfplattor, system och kompetensutbildning för lärare. Grundläggande infrastruktur behöver också finnas i form av bredband och wifi för att alla elever ska ha likvärdiga villkor vid hemarbete. Det bör tas ett helhetsgrepp kring digitaliseringens kostnader, effekter och nyttor.

Forskning visar att barn som har mobiler i skolan antecknar mindre än barn som inte har mobiler med sig. De barn som antecknade under en lektion kom ihåg mer av den än de som inte gjorde det²⁶. Det finns även försök där elever får läsa en text, halva gruppen i bokform, halva gruppen på surfplatta. Den grupp som läste på papper kom ihåg texten bättre²⁷. En förklaring till det kan vara att hjärnan distraheras av ständiga dopaminpåslag från en surfplatta, som aviserar inkommande mejl, sms och statusuppdateringar. Det tvingar hjärnan att lägga energi på att ignorera dessa förväntningar för att fullt ut kunna koncentrera sig på texten²⁸. Detsamma gäller givetvis en mobil som distraherar. Det är rektor och lärares ansvar att reglera elevers användande av mobiler och digitala hjälpmedel så att de bidrar till en god inlärningsmiljö.

Samtidigt som digitaliseringen tilltar, minskar tillgången till fysiska läromedel. När skolböcker får ge plats för olika appar och länkar riskerar överblicken över vad som ska läras in att försvåras och rent av helt gå förlorad. Digitaliseringen har lett till mer fragmenterade läromedel. Många gånger får eleverna ett antal länkar att ta del av snarare än det grundmaterial som en lärobok innehåller. Det gör att det både är svårare för barnen att få en överblick över vad de ska lära sig, och likaså blir det svårare för föräldrar att sätta sig in i och förhöra barnen inför prov och läxförhör. Detta ska jämföras med läromedel från svenska läromedelsförlag, som bygger på vetenskaplig evidens. De har som regel tydlig sekvens för de olika momenten i kursen och lärarhandledning som är till stöd inte minst för obehöriga lärare.

Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel presenterade sina resultat 17 augusti i år, om hur ändamålsenliga och tillgängliga läromedel av hög kvalitet kan underlättas. Vi ser positivt på flera delar i utredningens slutsatser, såsom att skollagen bör garantera elever rätt till läromedel. Vi anser även att det är ett bra förslag att läroboken, i synnerhet den tryckta, har ett särskilt värde och ska finnas med i lagreglering av läromedel. Läroboken spelar stor roll för överblicken över ett ämne och underlättar läsningen. Många elever lär sig också genom digitala läromedel och dessa ska såklart också finnas med, gärna i kombination med tryckta böcker. Vi konstaterar också att det är viktigt att skolor låter elever låna hem läroböckerna, för att möjliggöra repetition, fördjupning och förberedelse, men också för att föräldrar ska kunna ta sitt föräldraansvar och följa med och hjälpa eleverna i deras studiegång.

Kristdemokraterna anser även att Skolinspektionen ska tilldelas ett uppdrag att granska skolorna utifrån läromedelstillgång och vilken typ av läromedel som skolorna

²⁶ Anders Hansen, Skärmhjärnan, 2019, sid 137.

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

använder. Läromedel ska vara kvalitets- och evidenssäkrade. Högkvalitativa läromedel ska finnas tillgängliga i skolorna.

En skola med ordning och trygghet

En skola med ordning, där eleverna känner sig trygga och behandlar varandra med respekt är en förutsättning för lärande och att kunskapen ska kunna stå i fokus. I många skolor finns trots detta stora brister vad gäller ordning och trygghet. Alltför många elever mobbas eller kränks. Lärare har svårt att genomföra undervisningen på grund av stök i klassrummet och det förekommer också att lärare hotas av elever. Det förekommer även hot både från elever och från deras föräldrar.

Det finns ingen värdeneutral uppfostran och ingen värdeneutral kultur. Utan en gemensam grundläggande etik skapas ett samhälle där den starke styr och den svage lider. Skolans värdegrund, med normer som alla människors unika värde och solidaritet med utsatta, har en djup förankring i den judisk-kristna etiken och i västerländsk humanism. Skolans ansvar är att förankra denna värdegrund hos eleverna genom att omsätta de etiska principerna i praktisk handling, i arbetet mot mobbning såväl som gällande skadegörelse.

När det kommer till elevers och lärares trygghet i skolan är skolledarskapet avgörande. Det ska finnas ett tydligt ledarskap på skolan där rektors roll och lärares befogenhet att upprätthålla ordning ska vara klar och tydlig. Rektors skyldighet att upprätthålla ordning och studiero bör skrivas in i skollagens portalparagraf.

Antimobbningsprogrammen som skolorna använder ska vara evidenssäkrade och Skolverket bör, i samverkan med Skolforskningsinstitutet och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), få i uppdrag att göra en utvärdering av metoder mot mobbning, med rekommendationer om vilka program som kan användas.

I skolans ordningsregler ska det beskrivas vilka sanktioner som ska gälla för den elev som bryter mot dessa regler genom att exempelvis hota eller kränka en annan elev. Skollagen ger lärare och rektorer befogenheter att ingripa mot elever som stör ordningen och inte respekterar de gällande ordningsreglerna. Med stöd av lagen kan lärare och rektor besluta om utvisning från klassrummet, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering vid en annan skolenhet, avstängning och omhändertagande av föremål, och dessa åtgärder behöver i större utsträckning kunna användas.

Kristdemokraterna anser att rektor ska ges större flexibilitet och bättre förutsättningar att utforma särskilda undervisningsgrupper. Det bör bli lättare att kunna stänga av och flytta mobbare till andra skolor, och man bör kunna omplacera och stänga av för längre tid än idag. Vi vill därför tillsätta en utredning om att göra det lättare att omplacera, stänga av och flytta elever till andra skolor.

Vi vill även att en översyn görs av Barn- och elevombudets nuvarande uppdrag med målet att stärka lärarens roll och att anmälningssystemet till Skolinspektionen och Barn- och elevombudet ändras så att en anmälan ska hanteras av huvudman först.

Nolltolerans mot klotter och skadegörelse

Den fysiska miljön är viktig för att upprätthålla respekten för skolan som institution och det arbete som elever och lärare utför där. Det är rimligt att ställa samma krav på

skolmiljön som på arbetsmiljön på andra arbetsplatser. Tyvärr har inte alla kommuner klarat av att prioritera skolan som arbetsplats och lokalerna har på sina håll förfallit.

Inom sociologin talar man ibland om den så kallade broken windows theory och syftar då på den negativa inverkan små tecken på förfall kan ha på ett helt område. Om en trasig fönsterruta inte byts ut inom rimlig tid kommer människor som rör sig i området att börja uppfatta det som otryggt, samtidigt som sannolikheten för ytterligare skadegörelse ökar. Detta skapar en negativ spiral där hela området förslummas. För att undvika sådana negativa spiraler är det viktigt att snabbt åtgärda klotter och skadegörelse. Om man låter en del av skolan vara trasig eller ofräsch sprider sig förfallet lätt till hela skolmiljön. Om snuset får sitta kvar i taket är risken stor att det också hamnar snus på golvet, att papperskorgen slås sönder och så vidare.

För att tydliggöra elevernas ansvar för den fysiska miljön, bör den som medvetet saboterar miljön delta i att återställa skadan. Den som klottrar ska tvätta bort klotter. Den som spottar snus i taket ska tvätta bort snus från taket. Nolltolerans mot klotter och skadegörelse i skolorna ska råda. Vi vill tillsätta en statlig utredning som tar fram ett lagförslag som gör det möjligt att utöka skolornas möjligheter till disciplinära åtgärder, för att skriva in den här typen av sanktioner i ordningslagen.

Stärkt föräldraansvar

Föräldrarna är de viktigaste personerna för ett barn. Hur kompensatorisk vi än vill att skolan ska vara så kommer familjen alltid att vara viktig. Familjens betydelse behöver därför erkännas och föräldraansvaret återupprättas. Kristdemokraterna vill att det ska finnas föräldrakontrakt, dvs. ett ansvarskontrakt mellan skola, föräldrar och elev som tydliggör förväntningarna på eleven när det gäller skolans ordningsregler, bemötande och själva studierna, men också vad föräldrarna kan göra för att stötta sitt barn och höja kunskapsresultaten.

Kristdemokraterna menar att det är viktigt att kunna erbjuda föräldrar stöd även när barnen blivit lite större. Därför föreslår Kristdemokraterna att alla skolor mer aktivt ska involvera föräldrarna i barnens lärande. Det handlar bland annat om särskilda utbildningsträffar för föräldrar där skolhuvudmännen ska erbjuda konkreta verktyg för föräldrarna att stötta sina barn. Träffarna ska ske utanför skoltid så att så många föräldrar som möjligt kan delta. I samband med sådana träffar finns också möjlighet att tala om vad som är skolans respektive familjens uppgift. Kristdemokraterna avsätter 60 miljoner kronor per år till dessa utbildningsdagar för föräldrar under anslag 99:2, utgiftsområde 16.

Skolor i segregerade områden

Skolan ska vara ett tryggt ställe att vara på för alla barn, även för de som växer upp i utanförskapsområden. Skolan är avgörande för att lyckas med integrationen och för att förebygga utanförskap och kriminalitet.

Nyanlända elever ska ges möjlighet att tillgodogöra sig kunskapskraven i skolan. Att skolan skyndsamt kan göra en bedömning av elevens kunskaper när hon eller han kommer till skolan, och därigenom snabbt placera eleven i lämplig årskurs och undervisningsgrupp, är en nyckel till att eleven ska kunna tillgodogöra sig undervisning.

Rektorerna bör ha långtgående befogenheter för att prioritera om i timplanen för elever, inklusive nyanlända, så att målen i första hand nås i de viktigaste basämnena. Kristdemokraternas förslag om att utreda om skolplikten ska förlängas alternativt att

läroplikt införs, kan även ge nyanlända elever rätt till kunskap och samma chans att nå kunskapsmålen. Vi föreslår också att en särskild skolform för nyanlända elever ska utredas, i syfte att ge alla så goda förutsättningar som möjligt att gå ut skolan med godkända betyg och integreras i det samhället.

För att stödja språkutvecklingen och möjligheterna att nå kunskapsmålen hos nyanlända och andra elever med svenska som andraspråk föreslår Kristdemokraterna en kompetenssatsning för svensklärare inom svenska som andraspråk. För detta ändamål lägger vi, som tidigare nämnts, 150 miljoner kronor 2022–2024.

Kristdemokraterna vill även tillsätta en utredning om att reformera modersmålsundervisningen, detta med fokus på ökad likvärdighet, lärarbehörighet och ökad statlig finansiering, där även fjärr- och distansundervisningens möjligheter tas tillvara, så att tillgången till god och evidensbaserad modersmålsundervisning kan öka. Då Sverige har ett generöst system för modersmålsundervisning beträffande vem som kan få del av den, bör utredningen även se över vem som ska ha rätt till modersmålsundervisning, i syfte att öka träffsäkerhet, effektivitet och kvalitet.

En skola som förebygger brott

Förebygg övergrepp mot barn

Möjligheten att tidigt upptäcka övergrepp mot barn beror i stor utsträckning på om barnet eller andra i barnets närhet vågar berätta. Ett led i att stärka barnens egen rätt till sin kropp är att förskolor och skolor arbetar medvetet med frågorna, att man på ett tydligt sätt anpassat för barnen informerar dem om gränser och hur viktigt det är att säga till när något är fel. Därför anslår vi 20 miljoner kronor som förskolor och skolor kan ansöka om för att genomgå utbildning och införa arbetssätt som stärker barns integritet och motverkar sexuella övergrepp.

Sekretessregler

Sekretessreglerna behöver brytas på polismans begäran, så att man kan underlätta samarbetet mellan föräldrar, skola och socialtjänst och polis. Vi vill också ha utökat samarbete med civilsamhället för att skapa en tryggare skola och knyta en polis till varje skola då det behövs naturliga relationer och goda förebilder.

Mentorskapsprogram

Den viktigaste brottsförebyggande åtgärden är en skola som levererar goda kunskapsresultat, men Skolverket ska dessutom ges i uppdrag att stödja skolorna att ta ett bredare samhällsansvar när det kommer till att förebygga brott. Skolverket ska få i uppdrag att ta fram stödande underlag bl.a. med exempel på modeller för samverkan med andra myndigheter och ideella aktörer i arbetet för att förebygga brott. Skolverket får dessutom i uppdrag att arbeta för att fler skolor aktivt ska arbeta för att förebygga brott. Detta bör ex. kunna ske genom att samverka med ideella organisationer och frivilliga sker kring mentorskapsprogram med syftet att fler elever ska få de vuxna förebilder som alltför ofta saknas i hemmet. Mentorskapsprogram kan vara ett sätt både att stärka integrationen och att förebygga brottslighet. Skolornas brottsförebyggande arbete kan också ske i form av ”blåljussatsningar”. Syftet med den typen av satsningar ska vara att skapa förtroende mellan barn och blåljusmyndigheterna, så att barnen tidigt får före-

bilder i form av människor som bekämpar brott och räddar liv, istället för förebilder i form av gängkriminella som begår brott och släcker liv. Vi avsätter 100 miljoner kronor per år till denna satsning.

Utbyggd läxhjälp

Att barn får läxhjälp utanför lektionstid kan hjälpa dem att bli behöriga till nationellt gymnasieprogram. Det kan också leda till att eleven får fler positiva förebilder, både vuxna och unga vuxna, som kan hjälpa denne på rätt riktning i livet, om sådana förebilder saknas på andra platser, vilket tyvärr är en realitet för många barn i Sverige. Skolverket har delat ut pengar till läxhjälp, pengar som tyvärr har utnyttjats av extremistiska grupper dels för att tillskansa sig skattemedel, dels för att kunna få kontakt med barn och kunna påverka dem. Det gäller bland annat salafistiska skolor som fått pengar i Malmö. Det är en ordning som är oacceptabel. Ett demokratikrav måste gälla alla de organisationer som får läxhjälpstöd, så att svenska skattemedel inte kommer extremister till del. Det är särskilt viktigt när det gäller så pass samhällsviktig verksamhet som läxhjälp, där det dessutom är barn inblandade. Läxhjälp är viktigt för att se till att elever med sämre förutsättningar hemma erbjuds samma möjligheter till läxhjälp som andra kan få av sina föräldrar. Det finns flera orsaker till att vissa har sämre möjligheter att göra sina läxor. Det kan röra sig om trångboddhet och därmed minskade möjligheter att få arbeta ostört hemma, eller oro i det egna hemmet. Det bör mötas på flera sätt, men en sak som skulle göra omedelbar skillnad är om det erbjöds en plats utanför hemmet där lugn och hjälp med skolarbetet möjliggörs. Kristdemokraterna vill se ett demokratikriterium för alla pengar som betalas ut av offentlig sektor, så att inga pengar går till extremistiska organisationer. Det är emellertid viktigt att höja anslagen till läxhjälp. Därför satsar Kristdemokraterna 50 miljoner kronor mer än regeringen på läxhjälp 2022–2024.

Stärkt registerkontroll

Kristdemokraterna anser att den som erbjuds anställning i förskolan, förskoleklassen, grundskolan, gymnasieskolan, grundsärskolan, gymnasiesärskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet eller annan pedagogisk verksamhet ska överlämna ett utdrag ur belastningsregistret till den som erbjuder anställningen.

Regeringen ändrade nyligen tillvägagångssättet för registerkontroll så att den som omfattas av registerkontrollen enbart ska behöva visa upp ett registerutdrag istället för att överlämna ett sådant. Förslaget innebär att en kontroll av ett registerutdrag endast ska få dokumenteras genom en anteckning om att utdraget har visats upp, men förslaget från regeringen innebär att ingen annan dokumentation rörande kontrollen eller registerutdraget får göras. Kristdemokraterna motsatte sig regeringens förslag att registerutdrag inte längre ska behöva överlämnas. Barnens trygghet behöver i det här fallet väga tyngre än både hänsyn till integriteten för den som återfinns i belastningsregistret och den administration som uppstår hos huvudmännen i och med att registerutdraget överlämnas. Statens skolverk, Nacka kommun och Lunds kommun avstyrker regeringens förslag med motiveringen att förslaget innebär en försämrad säkerhet för barnen. Skolverket konstaterar att regeringens förslag inte tillräckligt beaktar barnperspektivet. Att begära in registerutdrag är en viktig del i skolans säkerhetsarbete. Man menar vidare att förslaget kan leda till stora svårigheter om det i efterhand visar sig att handläggningen inte varit korrekt eller att registerutdraget varit förvanskat. Barnombudsmannen (BO) uttrycker också oro över att förslaget försämrar barnens säkerhet eftersom ett utdrag

som enbart visas upp är lättare att förfalska. Kristdemokraterna instämmer i ovan nämnda remissinstansers synpunkter. Det finns uppenbara risker med att inte i efterhand kunna kontrollera utdragen, och vi är inte beredda att äventyra barnens trygghet och säkerhet. Registerutdrag ur belastningsregistret bör därför överlämnas för det fall att någon söker anställning, och vi vill därför riva upp riksdagens beslut om ändrat tillvägagångssätt avseende registerkontrollen.

Vi anser även att chaufförer som kör barn som har behov av skolskjuts till och från skolan bör omfattas av registerkontroll. Vi menar att en obligatorisk registerkontroll för chaufförer som anlitas för skolskjuts skulle minska risken för att någon som tidigare har dömts för exempelvis sexualbrott kommer i kontakt med skolbarnen, och därmed skulle skyddet stärkas för barn som är på väg till och från skolan.

Föräldraskapsprogram

Föräldraskapsstöd finns i drygt hälften av landets kommuner, men den siffran har minskat från 2017. Då erbjöd 62 procent av alla kommuner föräldraskapsstöd, idag är det 56 procent. Samtidigt vet vi att såväl generella som selektiva föräldrastödsprogram är en välfungerande åtgärd som betalar sig själv både på kort sikt och längre fram. Syftet med föräldraskapsstöd är att främja barns hälsa och utveckling. I och med att samhället förändras dyker nya utmaningar i föräldraskapet upp, vilket gör att även stödet till föräldrar behöver följa med i utvecklingen. Föräldraskapsstöd har särskilt stor nytta för barn som har ett utåtagerande beteende. Kan utåtagerande barn via ett selektivt föräldrastödsprogram hindras från att utveckla ett missbruk, en kriminell bana eller på annat sätt bli utåtagerande är mycket vunnet för barnet och samhället. Enligt Statens beredning för medicinsk utvärdering är exempel på utagerande beteende trots som inte är övergående, aggressivitet eller att slåss, ljuga eller stjäla. För yngre barn leder utagerande beteende till konflikter med föräldrar, förskolepedagoger och kamrater. På längre sikt har barn med utagerande beteende högre risk för framtida negativa konsekvenser som antisocialt beteende, kriminalitet, missbruk, misslyckande i skolan och depression. Det är alltihop exempel på saker som är skadliga för individen själv, föräldrar, vänner och skolkamrater. Även samhället i stort och det offentliga kommer att lida om beteendet inte stävjas. Med selektiva föräldrastödsprogram så kan utveckling motas mycket tidigt för barnen.

Enligt Folkhälsomyndigheten har fem procent av barnen i Sverige behov av föräldraskapsstöd och det finns cirka 1,2 miljoner barn mellan 4 och 14 i Sverige idag. Det är 60 000 barn som uppskattas leva i riskzon. Det kan jämföras med socialtjänstens siffror som säger att 27 300 barn fått en heldygnsinsats 2020. En överväldigande majoritet av dem är över 15 år. Hade de istället ingått i ett program för selektivt föräldraskapsstöd i tidig ålder hade problemen troligen kunnat minskas betydligt. Även det beteende som föranledde heldygnsinsatsen, oavsett om det är psykisk ohälsa, miss- eller riskbruk eller kriminalitet, hade kunnat stävjas.

I utsatta områden är det mycket angeläget att kunna erbjuda föräldrastödsprogram då utmaningarna i föräldraskapet kan vara stora.

Föräldraskapsstödet är en viktig del i Kristdemokraternas satsning för att minska utanförskap och förebygga brott. En viktig arena för att upptäcka att barn är på väg i fel riktning är skolan. Vi menar att föräldraskapsstödet ska kunna erbjudas i skolan, med alla relevanta myndigheter och civilsamhällesinsatser inkopplade. Kontakt med socialtjänsten kan vara stigmatiserande för många familjer, vilket kan göra att vissa familjer

drar sig för möten med socialtjänsten. Emellanåt cirkulerar också myter om vad svensk socialtjänst har för befogenheter och hur de agerar mot barn och föräldrar. Svensk socialpolitik kan också hamna i konflikt med en annan syn på vems ansvar det är att barn får en god uppfostran. Denna konflikt är baserad på missförstånd, men leder icke desto mindre till att vissa familjer kan dra sig för kontakt med sociala myndigheter. Att förlägga föräldraskapsstöd till skolor kan bidra till att lindra konflikter och göra så att viktiga sociala insatser kommer fler till del. Därmed inte sagt att socialtjänsten inte ska vara närvarande och ledande i arbetet med föräldraskapsstöd, vilket är alldeles självklart.

Genom att erbjuda generella program inom ramen för skolans verksamhet i samarbete med socialtjänstens barn- och familjeteam, familjecentraler eller motsvarande sänks trösklarna och förväntan på deltagande höjs. Förutom föräldrastödsprogram bör också stöd ges i hur barnets skolgång bäst kan stöttas. Via denna samverkan mellan förskola/skola, elevhälsa och socialtjänst kan också selektiva program erbjudas barn och föräldrar som skulle gagnas av dessa. Kristdemokraterna anser därför att insatserna för föräldraskapsstöd ska utökas kraftigt. Vi satsar därför 500 miljoner kronor på föräldraskapsstöd 2022–2024.

Förbättra för skolor på landsbygden

Ett bekymmer för många familjer på landsbygden är avståndet till barnens skola. Tillämpningen av de dispensmöjligheter som finns när det gäller att starta en friskola med lägre elevantal i glesbygdsområden bör vara generös så länge som bibehållen kvalitet kan garanteras. Kommunerna bör ges ökade möjligheter att skapa flexibla lösningar för att uppfylla skolplikten, exempelvis skolundervisning fyra dagar i veckan för mindre barn med lång resväg. Vi vill även att det ska vara möjligt för en skola att ta emot elever från två länder i gränsbygder. Med dessa förslag kan ökad flexibilitet nås med bibehållen kvalitet inom skolväsendet på landsbygden.

Vidare anser Kristdemokraterna att det är viktigt att förbättra för naturbruksskolorna på landsbygden. Vi behöver ha bra naturbruksskolor med anledning av att en stärkt svensk livsmedelsproduktion och ökad produktion i Sverige kräver detta så att nästa generations lantbrukare kan utbildas – inte minst efter tidigare somrars omfattande torka och bränder som visar på vår sårbarhet som land och omfattningen av problematiken för stora delar av livsmedelsproduktionen. Under pandemin har också intresset vuxit för REKO-ringar och för att kunna handla svenska livsmedel. Om man som regeringen vill öka andelen svenskproducerad mat krävs även en satsning på att öka statusen för naturbruksskolorna runt om i landet. En ökad status hänger också samman med att få fler att vilja utbilda sig inom de gröna näringarna, vilket i sin tur höjer intresset för svenska livsmedel. Regionerna är i dag de som i första hand driver naturbruksskolorna, men även privata aktörer, t.ex. Hushållningssällskapet. Regeringen bör bevaka så att Sverige kan tillhandahålla naturbruksskolor i hela landet så att utbildningarna finns tillgängliga för så många som möjligt inom lantbruk, skogsbruk, trädgård, hästnäring m.m.

Kvalitetssäkra skolans metoder

Ett problem på skolans område är att nya pedagogiska metoder och trender snabbt implementeras i verksamheten, metoder som inte alltid har stöd i vetenskap och

beprövad erfarenhet. Inom sjukvården finns Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) vars utvärderingar ligger till grund för Socialstyrelsens normerings- och riktlinjearbete. Dessa är i sin tur styrande för vilka behandlingsmetoder som får användas inom sjukvården. Motsvarande krav på utvärdering av pedagogiska metoder bör utvecklas på skolområdet.

De undervisningsmetoder som används och implementeras i skolan måste ha bättre stöd i rigorös forskning och utvärdering. Det ska finnas evidens för att de fungerar innan de introduceras. Kristdemokraterna anser därför att Skolinspektionen bör ges en funktion liknande den som finns inom hälso- och sjukvården (SBU), dels med uppdraget att utvärdera undervisningsmetoder, dels att stimulera akademisk forskning inom området. Denna funktion ska särskilt studera effekter i systemet i likhet med utvärderingar från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU). Kristdemokraterna föreslår vidare att Vetenskapsrådet får särskilda medel för att stimulera utbildning och praktisk forskning inom utbildningsområdet, där effekten av olika undervisningsmetoder i respektive ämne beforskas och beprövas utifrån randomiserade och kontrollerade urval i syfte att utvinna generell kunskap. Vi avsätter 50 miljoner kronor per år i anslag 1:12 Praktisk forskning för att stimulera utbildning och praktisk forskning inom utbildningsområdet. Övningsskolorna i Finland, vilka kan liknas vid universitetssjukhus där lärare får praktisk pedagogisk utbildning under ledning av aktiva skolforskare, kan fungera som inspiration för Vetenskapsrådets utlysningar. För att ta fram riktlinjer för detta bör regeringen initiera en utredning.

Lärares fortbildning har stor betydelse för att vidareutveckla ämnesdidaktik och undervisning. I alltför många skolor erbjuds fortbildning, finansierat med offentliga medel, utan att det finns vetenskapligt stöd för fortbildningen. Modetrender sprids utan att vi vet om dessa fungerar i praktiken. I värsta fall kan det påverka undervisningens kvalitet när kortsiktigt populära trender plockas in i skolans undervisning. Kristdemokraterna vill att Skolinspektionen, Skolforskningsinstitutet och IFAU ska få i uppdrag att granska skolans offentligfinansierade fortbildning, och dess forskningsförankring, så att skolan utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet kan sätta kunskapen i fokus och förbättra elevresultaten samt bidra till spridning och implementering av evidenssäkrade undervisningsmetoder.

Kristdemokraterna vill ge Skolinspektionen ett breddat uppdrag för att säkerställa att skolhuvudmännens offentligt finansierade fortbildning vilar på ”vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet”. Skolforskningsinstitutet bör ges i uppdrag att analysera om skolornas befintliga vetenskapliga grund och beprövade erfarenhet överensstämmer med forskningsfronterna gällande inlärning och ämnesdidaktik. Skolforskningsinstitutet har en viktig roll i att ta fram evidenssäkrat kunskapsunderlag för skolan. Deras resultat behöver få större och mer systematiserad spridning. Skolinspektionen bör därefter ges i uppdrag att granska i vilken mån skolhuvudmännen bidrar till spridning och implementering av evidenssäkrade metoder utifrån Skolforskningsinstitutets analys.

IFAU borde i sin tur få i uppdrag att föreslå vilken offentlig statistik som behöver tas fram för att svensk skola ska gå att utvärdera på ett sätt som visar vad varje elev verkligen kan i respektive skolämne och vilka insatser och åtgärder i skolan som leder till höjda elevresultat.

Kristdemokraterna vill att Skolverket tillsammans med IFAU ska ges i uppdrag att ta fram förslag på ett reviderat regelverk och riktlinjer för att förbättra den statliga styrningen av skolornas systematiska kvalitetsarbete, skolutveckling och skolutvärdering.

Syftet är att åstadkomma ökad likvärdighet i kvalitetsarbetet, istället för att varje skola, som idag, tar fram sitt eget systematiska kvalitetsarbete.

Skolinspektionen

Skolinspektionen granskar skolor och bedömer ansökningar om att driva fristående skola. De har tillsynsansvar för skola, vuxenutbildning, fritidshem, förskola och annan pedagogisk verksamhet. Tyngdpunkten i verksamheten ligger på tillsyn, kvalitetsgranskning och tillståndsprövning. Som en följd av deras uppdrag hamnar fokus i verksamheten på att hitta avvikelser och fel. Vi anser att kvalitetsutvecklingen inom den svenska skolan skulle gynnas av att Skolinspektionen ges ett explicit uppdrag att också ge förbättringsorienterad återkoppling till de skolor som granskats. Det kan handla om att inte bara söka avvikelser och brister utan att också lyfta fram goda exempel så att skolor kan lära av varandra och att i dialog ge vägledning för hur kvalitetsbrister ska kunna åtgärdas. Tillsynen ska vara ändamålsenlig och fokusera på väsentligheter.

Kristdemokraterna vill utöver detta utvidga Skolinspektionens uppdrag. Det är rimligt att Skolinspektionen även utför oanmälda inspektioner där det kommit signaler om att en skola inte följer skollag och förordningar. Riksrevisionen har framfört kritik mot att Skolinspektionen lämnar ett antal ärenden utan att göra uppföljning och avslut, trots att brister påvisats. Kristdemokraterna instämmer i kritiken då bristen på uppföljning riskerar att underminera tyngden i Skolinspektionens granskningar. Vi riktade därför ett tillkännagivande till regeringen, tillsammans med andra partier, om att Skolinspektionen skulle ges i uppdrag att prioritera och utveckla arbetet med uppföljning av tillsyn. Hösten 2020 kom regeringen med förslag om att Skolinspektionen skulle få större möjligheter att stänga både fristående och kommunala skolor med återkommande brister. Kristdemokraterna anser att Skolinspektionen ska kunna stänga en skola som inte rättar till påvisade brister och att myndigheten ska kunna stänga dåliga skolor tidigare än idag. Det bör gälla fristående såväl som kommunala skolor. För att stärka Skolinspektionen i enlighet med ovanstående anslår Kristdemokraterna 18 miljoner kronor mer än regeringen år 2022 och 2023.

Valfrihet i skolan

Skolvalet och friskolorna

Föräldrar och elever har rätt att välja skola. Denna rätt är grundläggande och något som Kristdemokraterna står upp för. Det offentliga ska erbjuda föräldrar och elever möjlighet att fritt välja en skola som passar och välja bort en som inte fungerar.

Ett skolsystem som medger valfrihet och mångfald kan, under rätt förutsättningar, vara kvalitetsdrivande. Det finns också starka rättviseargument för fritt skolval. Ett aktivt skolval kan, rätt använt och konstruerat, vara en faktor som minskar segregationen. Det är betydligt lättare för ekonomiskt svagare familjer att välja en bra skola än att köpa en bostad i det område där skolan ligger.

Föräldrar har idag olika förutsättningar att tillgodogöra sig information om vilken skola som är bäst för deras barn. Vi anser därför att aktivt och obligatoriskt skolval bör införas från fyra år före skolstart, så att information om skolvalet hinner skickas ut till alla föräldrar innan det är dags att välja skola, eller redan när det blir tillåtet att ställa

sina barn i kön. Skolvalet och antagningen bör ske genom en kommunalt samordnad antagning, där alla huvudmän har full insyn i skolvalssystemet. Kommunerna bär i ett sådant system ansvar för att informera om och bistå med material på olika språk om de skolor som finns att välja inom kommunen. På så vis ökar föräldrars möjlighet att välja skola utifrån likvärdiga förutsättningar.

Stor öppenhet ska finnas för olika skolor. Huruvida de är privata aktiebolag, idéburna, kooperativ eller offentligt drivna är inte det intressanta. Friskolor är dock den grundläggande förutsättningen för att föräldrar ska kunna välja en skola som passar dem och deras barn, och friskolorna ska därför inte betraktas som komplement till den kommunala skolan utan som skolor som verkar på lika villkor.

För att uppnå detta krävs att alla skolor möter lika villkor och krav samt att föräldrar och elever kan göra informerade val baserade på korrekt information om skolornas inriktning, resultat och kvalitet samt på deras förmåga att utveckla elevernas kunskap över tid. Därför ska statistik över alla skolors resultat redovisas öppet.

Lättillgänglig och neutral information om exempelvis elevantal, betyg, personalitet, gruppstorlekar, andel behöriga lärare samt resultat på de nationella proven ska också finnas för att skolorna ska kunna granskas på ett bra sätt. Det är viktigt för myndigheter och kommuner men också för allmänheten. Här kan England fungera som förebild, där motsvarigheten till Skolinspektionen betygsätter skolorna på en skala, som visas tillsammans med en kort rapport om elevprestationer, säkerhet och undervisningskvalitet.

Kristdemokraterna står upp för elevers och föräldrars rätt att välja skola – oavsett om de väljer en fristående, kommunal eller konfessionell skola. Det utgår bl.a. från Europakonventionens skydd av föräldrars och barns rätt att tillförsäkras undervisning i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse. I Sverige går en procent av eleverna i konfessionell skola. Detta kan jämföras med Belgien, där 56,8 procent av eleverna går i konfessionella skolor, 76,3 procent i Nederländerna, 37,2 procent i Storbritannien och 20 procent av eleverna i Frankrike.

Vi anser att friskolor som följer skollag, läroplan och skolans värdegrund och som dessutom presterar goda kunskapsresultat innebär en vinst för Sverige och för eleverna. Skolor som inte följer skollagen och läroplanen ska däremot bemötas med inspektion, åtgärdsplan, uppföljning och indraget tillstånd. Det väsentliga är kvaliteten i verksamheten och hur de olika skolorna bidrar till att ge eleverna en bra utbildning och en trygg och positiv skolgång.

Lika villkor för alla skolor

Kristdemokraterna menar att friskolor är en naturlig del av skolväsendet, och med friskolereformens genomförande kom valfrihet och mångfald. En återgång till en skola där man blev placerad utan möjlighet till inflytande vore inte önskvärd. Idag går 15 procent av alla grundskolebarn och 28 procent av alla gymnasieelever i friskolor. Fristående verksamheter finns i alla landets kommuner; det finns fristående grundskolor i 184 kommuner och fristående gymnasieskolor i 96 kommuner. Kristdemokraterna vill betona vikten av att även de mindre huvudmännen, såsom de idéburna företagen, ska verka på samma villkor.

Alla elever, oavsett vilken skola de valt eller vilken huvudman som driver skolan, ska erbjudas så likvärdiga villkor som möjligt. Det gäller också skyldigheten att ta emot elever oavsett om eleven behöver särskilt stöd. Likabehandlingsprincipen, att fristående

och kommunala skolor ska ha lika villkor för att bedriva sin verksamhet, är viktig. Det är skolans kvalitet, inte driftsformen eller vem som är huvudman, som ska avgöra skolans vara eller icke vara.

Enligt vår mening är en bra skola med god kvalitet en skola som hjälper varje elev att nå upp till kunskapskraven, men också att utvecklas så långt som möjligt utifrån elevens egna förutsättningar. Eftersom elever är olika och har olika förutsättningar kan olika skolor vara bra för olika elever. Därför behövs mångfald på skolområdet och det är viktigt att skolor behandlas lika.

Bekämpa dålig kvalitet i skolan

I vissa läger utmålats friskolors möjlighet att ta ut vinst som ett stort problem, men det är inte de privata friskolorna utan dålig kvalitet i skolan som ska bekämpas. Det gäller vare sig den påvisas hos kommunala eller fristående skolor. Vi vill istället betona vikten av tydliga kvalitetskriterier och bra uppföljning i form av tillsyn och kunskapsmätningar som mäter elevernas kunskapsutveckling på respektive skola. Att angripa valfriheten utan att ha tacklat kvalitetsskillnaderna innebär en stor orättvisa och ett svek gentemot landets skolbarn.

Kommunalt eller statligt ansvar för skolan

I skollagen 2 kap. finns bestämmelser om huvudmän och ansvarsfördelning inom skolväsendet. Staten är huvudman för förskoleklassen och fritidshemmet vid en skolenhet med specialskola eller sameskola. Kommunerna, i vissa fall regioner och enskilda, kan vara huvudmän för övriga skolformer förskolan, förskoleklassen, grundskolan, grundskolskolan, gymnasieskolan, gymnasieskolan och fritidshemmet. Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen och andra författningar (2 kap. 8 § skollagen).

Frågan om huvudmannaskapet för skolan har debatterats under lång tid. Kommunaliseringens effekter är inte fullt ut utvärderade. Kristdemokraterna bedömer dock inte att den har medfört de positiva effekter för skolan som ursprungligen motiverade själva förändringen.

Tvärtom finns mycket som talar för att kommunaliseringen och andra förändringar bidragit till de kvalitetsproblem som idag präglar skolan. Att genomföra ett återförstatligande är dock inte en enkel åtgärd som snabbt löser skolans problem. En så stor förändring som ändrat huvudmannaskap bör inte genomföras utan grundliga analyser och begrundanden. Nu ska ett beslutsunderlag som kan skapa förutsättningar för statligt huvudmannaskap för skolan tas fram. Regeringen tillsatte en utredare i december 2020 för att ta fram detta underlag som ska redovisas senast 31 maj 2022. Kristdemokraterna välkomnar den utredning som kan klargöra för- och nackdelar med ett förstatligande av skolan. Vi är särskilt intresserade av att en sådan utredning ser över möjligheten till ökad statlig styrning eller en statlig finansiering av skolan, som en medelväg, för att skapa mer jämlika villkor. Kristdemokraterna vill exempelvis utreda möjligheten till en ökad statlig styrning av kommunernas beräkning av skolpengen – dvs. av hur skolpengen ska vara konstruerad. En sådan styrning skulle syfta till att bättre vägleda kommunerna mot en mer jämlik och bättre skola. Idag skiljer det sig alltför mycket hur skolpengen beräknas och skolpengens storlek varierar kraftigt.

En skola som rustar elever för framtiden

Studie- och yrkesvägledning

En stor utmaning är att skapa förutsättningar för att tillgodose både privata och offentliga arbetsgivares behov av personal med rätt utbildning och kompetens. För att säkra kompetensförsörjningen är det väsentligt att samverka mellan skolan och näringslivet ökar.

Mycket skulle vinnas genom att ge barn och ungdomar en bredare och mer mångfasetterad bild av den bredd av yrkesinriktningar som arbetslivet erbjuder. Det är därför bra att många skolor redan på lågstadiet exempelvis bjuder in föräldrar att berätta om sitt jobb. Återkommande presentationer av företrädare för olika yrken kombinerade med den nu återinförda praon är också viktigt. Det bör kompletteras med fler möten med studie- och yrkesvägledare i grupp och enskilt. Skolans samverkan med det lokala näringslivet måste också förbättras. En ökad samverkan gynnar såväl företagen som skolan. Det är viktigt att eleverna blir inspirerade av näringslivet och de möjligheter som finns i företagande. Näringslivet kan vara en viktig resurs i klassrummet genom att företagsamma människor bjuds in till skolan för att berätta sin historia i skolan eller genom att låta elever och studenter jobba med uppdrag i företagen. Detta gäller i lika hög utsträckning för arbetsgivare inom offentlig sektor. Det skulle ge barn och ungdomar en bättre helhetsbild av arbetsmarknaden och olika valmöjligheter. På så sätt skulle fler elever kunna undvika felval till gymnasium och högre utbildning och snabbare komma ut i arbetslivet.

Studie- och yrkesvägledarnas uppdrag behöver förändras. Idag uppfattas det till stor del gå ut på att ge eleven vägledning fram till drömyrket, oavsett elevens personliga förutsättningar eller arbetsmarknadens behov. Vägledningen behöver i högre utsträckning utifrån elevens/studentens intresse och fallenhet rikta in sig mot lämpliga studier eller yrkesutbildning kopplat till arbetsmarknadens behov. Informationen behöver starkare kopplas till inom vilka sektorer och yrkesområden det finns möjligheter att få jobb.

I det livslånga lärandet har studie- och yrkesvägledningen stor betydelse även inom vuxenutbildningen.

Gymnasiala yrkesutbildningar

Sverige står inför en stor kompetensbrist inom i stort sett alla yrken, inte minst inom industri och hantverk. Inom dessa områden finns många arbetstillfällen. Tyvärr är det alltför få ungdomar som väljer ett yrkesinriktat program i gymnasiet. Många unga har en felaktig bild av vad det innebär att jobba på en verkstad eller en industri. Därför är studiebesök och praon viktiga tillfällen att ge en mer nyanserad bild. Det behöver av informationen till ungdomarna framgå att en yrkesutbildning ofta ger garanterat jobb efter utbildningen, ofta även sommarjobb under studietiden. Kristdemokraterna vill att det ska gå att validera och komplettera sina betyg efter yrkeshögskola för vidare högskole- eller universitetsstudier. Vi vill också att huvudregeln ska vara att gymnasiala yrkesprogram utökas till sitt innehåll för att också kunna ge högskolebehörighet. En elev ska dock fortsatt kunna välja bort högskolebehörighet om man vill. På detta sätt gör vi de höga förväntningarna till norm, och vi gör det samtidigt enklare för fler som vill ha en högskolebehörighet att även kunna välja ett yrkesprogram.

Lärlingsutbildning

Som lärling får man samma kunskaper och yrkesexamen som de elever som läser yrkesprogrammet i skolan, men man lär sig på ett annat sätt genom att man deltar i det riktiga arbetet på en arbetsplats. Halva tiden tillbringas i skolan för att tillgodogöra sig de gymnasiegemensamma ämnena. Fördelen med lärlingsprogram är att man under sin utbildning får både erfarenheter och kontakter i arbetslivet, något som kan göra det lättare att ta sig in på arbetsmarknaden. Som lärling får man lära sig att ta ansvar, lära sig vad som gäller på en arbetsplats och samtidigt ha skolan som stöttar vid behov.

Av nästan 1 200 före detta gymnasiala lärlingselever som svarat på en enkätundersökning om vad de gör efter sin utbildning svarar 86 procent att de har ett arbete ett och ett halvt år efter utbildningen. Av dem har 75 procent fått jobb i den bransch de utbildat sig inom. De flesta har fast jobb²⁹. Av lärlingseleverna i undersökningen har 88 procent uppnått yrkesexamen och var fjärde elev blir också behörig att studera vidare på högskolan. Dock är det endast en procent som valt att studera vidare ett och ett halvt år efter lärlingsutbildningen³⁰. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att ge lärlingsutbildningarna tydligare marknadsföring och betona hur viktiga de är för att snabbt komma ut på arbetsmarknaden.

Vuxenutbildning

Människor är olika. Vi ser olika ut, har olika talanger och utvecklas olika. En del mognar snabbt, tar till sig skolundervisningen direkt och har tidigt ett utstakat mål för vad man vill ägna sig åt resten av livet. Andra är intresserade av allt och har svårt att bestämma sig för vilket yrke de ska satsa på och kanske byter karriär flera gånger under livet. Somliga behöver tid och mycket stöd för att kämpa sig igenom grundskolan och klarar ändå inte gymnasiebehörighet, men kan längre fram i livet få motivation att ta igen det de missat.

Ytterligare andra behöver byta yrkesbana på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller arbetslöshet men saknar behörighet. Ingen ungdom eller vuxen i yrkesverksam ålder ska behöva hamna i en återvändsgränd när det gäller möjligheten att få en grundläggande behörighet och komma vidare i studier och yrkesutbildning.

Sverige har kommit långt i synen på det livslånga lärandet. Det ska vara möjligt att återgå till studier för att bygga på sin kompetens när det behövs. Med komvux, folkhögskolor och lärcenter utspridda i snart sagt hela landet kan i stort sett vem som helst återuppta sina studier. Många kan ha tidigare upplevelser av misslyckande med i bagaget. För dem kan den specifika vuxenpedagogik som utvecklats på folkhögskolor och komvux bidra till att bygga upp självbilden och tilltron till sin egen förmåga att studera.

Det finns dock några återvändsgränder som behöver byggas bort. Varje människa är unik och har unika förmågor. Kristdemokraterna vill stödja människors rätt att få utveckla sina förmågor så att vi alla kommer till vår rätt i samhället. Därför vill vi öppna möjligheterna att göra nya val och byta karriär.

En person med ofullständiga grundskolebetyg kan gå in på en lärlingsutbildning och senare i livet komplettera sin behörighet och gå vidare. En person med yrkesinriktat gymnasieprogram kan gå vidare till yrkeshögskola, men idag är vägen stängd att

²⁹ <https://www.skolverket.se/om-oss/press/pressmeddelanden/pressmeddelanden/2017-06-15-manga-gymnasiala-larlingar-far-jobb>.

³⁰ Ibid.

däriifrån gå vidare. Kristdemokraterna vill att det ska gå att validera och komplettera sina betyg efter yrkeshögskola för vidare högskole- eller universitetsstudier.

Det har inte heller varit möjligt för någon med gymnasieexamen att via komvux läsa in ett annat program, exempelvis att efter ett teoretiskt gymnasieprogram läsa in ett yrkesinriktat eller vice versa. Omval kan idag göras under gymnasietiden men inte efter. Det är inte samhällsekonomiskt försvarbart att en person staplar olika utbildningar på varandra, men det är inte heller försvarbart att driva en person in i en återvändsgränd av arbetslöshet på grund av ett system där man som femtonåring gjort ett felval till gymnasiet. Det är exempelvis stor brist på arbetskraft inom de gröna näringarna. För att gå en utbildning inom gröna näringar på yrkeshögskolan ska du ha gått ett naturbruks-gymnasium. Att jobba inom gröna näringar är något man ofta kommer på senare i livet, men har man då redan en annan gymnasieutbildning i bagaget kan man inte komma in på yrkeshögskolans program.

Detta understryker vikten av Kristdemokraternas betoning av en studie- och yrkesvägledning som tydligare kopplas till personens intresse och fallenhet vägt mot arbetsmarknadens behov. Särskilt fokus kan där behöva läggas vid elever som gått särskola och vad de möter för särskilda hinder att komma ut i arbetslivet.

Kontrollstation inom vuxenutbildningen

Kristdemokraterna anser att det bör utredas om det inom en termins studier behövs en kontrollstation vid vuxenutbildningen. Ett samtal bör hållas för att utvärdera den enskildes förutsättningar att tillgodogöra sig studierna. Om en elev uppvisar en låg närvaro eller bristande motivation så skulle utbildningsplatsen istället kunna erbjudas en annan elev. Kostnaden för eleven kvarstår i sådana fall under terminen, men därefter skulle någon annan erbjudas platsen. En kontrollstation skulle därmed kunna stödja eleverna i deras kunskapsinhämtning, men också ge en mer effektiv vuxenutbildning

Valfrihet och kvalitet inom kommunal vuxenutbildning

Det är viktigt att säkerställa den kommunala vuxenutbildningens kvalitet och likvärdighet. Av denna anledning vill vi att Skolinspektionen ges i uppdrag att genomföra systematisk tillsyn av vuxenutbildningen på både huvudmannanivå och enhetsnivå.

I dag sker endast en systematiserad tillsyn av vuxenutbildningen på huvudmannanivå och inte på enhetsnivå, vilket leder till många problem. Då kommuner har olika system för att erbjuda vuxenutbildning, där vissa erbjuder den i egen kommunal regi och andra genom upphandling, resulterar det i att alla verksamheter inte granskas då majoriteten av tillsynen sker på huvudmannanivå. Kristdemokraterna anser att avsaknaden av en fullständig bild av vuxenutbildningen faktiskt äventyrar utbildningens kvalitet och likvärdighet.

Vidare vill vi utreda möjligheten att införa ett fritt skolval inom kommunal vuxenutbildning. Detta innebär att om en viss utbildning inte tillhandahålls i den egna kommunen ska en person kunna söka en utbildningsplats i en annan del av landet utan att kunna nekats detta.

Regionalt yrkesvux och sfi med yrkesutbildning

Som en följd av den migrationspolitiska överenskommelsen mellan Kristdemokraterna, de övriga allianspartierna och regeringen ersattes vid årsskiftet 2016/17 yrkesvux och

lärlingsvux med en modell för statsbidrag för en regionaliserad yrkesutbildning för vuxna, kallad regionalt yrkesvux. Den nya modellen syftar till att i större utsträckning möta arbetsmarknadens behov av kompetens och nyanländas behov av yrkesutbildning på gymnasial nivå. Regionalt yrkesvux är tänkt att kunna erbjuda ett brett utbud av utbildningar som motsvarar de behov som finns i olika regioner. Ett villkor för statsbidraget är nämligen att minst tre kommuner samverkar och ansöker gemensamt samt att utbudet och utbildningarnas sammansättning planeras efter samråd med företrädare för både arbetslivet och Arbetsförmedlingen. Ett villkor för statsbidraget är också att de samverkande kommunerna sammantaget själva finansierar utbildning av minst samma omfattning som den utbildning som bidraget lämnas för.

Enligt Skolverket var det 45 000 elever som studerade inom regionalt yrkesvux 2018. Det är en ökning med 20 procent jämfört med året innan. Hälften av eleverna var födda utomlands. Kristdemokraterna välkomnar denna utbyggnad. Efterfrågan på arbetskraft är idag stor samtidigt som vi vet att det finns betydande matchningsproblem på arbetsmarknaden, där de personer som idag saknar jobb i för liten utsträckning är kvalificerade för de lediga jobb som finns. De senaste åren har ett stort antal nyanlända personer tagit steget in i arbetskraften och fler är på väg in under kommande år, i många fall med bristande språkkunskaper och en lägre utbildningsbakgrund än den avslutade gymnasieutbildning som i princip är ett krav för att kunna komma in och etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. Till följd av covid-19-pandemin har efterfrågan på gymnasial yrkesutbildning för vuxna ökat. Regeringen satsade på yrkesvux för 2021 för att mildra effekterna av pandemin. Kristdemokraterna riktade om regeringens satsning till fördel för sin egen yrkesvuxsatsning där sfi blandas med en yrkesutbildning. Nu när regeringens satsning ligger kvar riktar vi återigen om medlen till förmån för vår egen satsning.

Många vittnar om att studier inom yrkesutbildning kombinerat med studier i svenska väsentligen ökar möjligheterna till jobb och etablering för nyanlända. Kristdemokraterna vill införa individanpassad sfi med baby under föräldraledigheten. Utbildningen bör vara obligatorisk och även särskilt möjliggöra en utbildning som kan leda till jobb. Genom att få fler kvinnor i utbildning och arbete kan risken för isolering och hedersförtryck minska. De medel om 20 miljoner kronor 2023–2024 som regeringen avsatt för insatser för föräldralediga under utgiftsområde 13 vill vi använda för obligatorisk sfi med baby. Det är viktigt att utbildningar möter de behov som finns exempelvis vad gäller språk så att de som skulle kunna gå utbildningar inte hindras av att de inte kan språket. När det gäller vissa typer av yrken finns det skäl att vara mer flexibel än idag. Ett sådant exempel är yrkeskompetensbevis (YKB) som är en utbildning som krävs av alla yrkeschaufförer för att kunna arbeta i Sverige, och då YKB är lagkrav för att få arbeta som yrkeschaufför så är det inte bara en fråga för branschen. Att tillhandahålla utbildningen på fler språk skulle ge en möjlighet att snabbare komma i arbete och få en egenförsörjning utan de språkkunskaper som idag krävs. Svenskknskaperna kan tillskansas parallellt med arbetet.

Vidare anser vi att det finns behov av en efterfrågestyrd vuxenutbildning, och även av yrkeshögskolan. En del av det riktade statsbidraget för yrkesvux bör även kunna sökas direkt av företag/bransch tillsammans med utbildningsanordnare för att underlätta och effektivisera yrkesväxling och regional kompetensförsörjning.

Komvux urvalskriterier och upphandlingssystem

Kristdemokraterna ser positivt på att den nya urvalsdefinitionen nu innefattar ”störst behov av utbildning”. Däremot ser vi det som oroande att stort utrymme ges för i princip oändliga tolkningar av innebörden av definitionen. Utredningen SOU 2018:71 påpekar att den föreslagna förändringen innebär att det ges ett ökat tolkningsutrymme avseende vem som ska prioriteras och därmed en ökad risk för icke likformiga bedömningar. Vi vill understryka vikten av att det tas fram riktlinjer som förhindrar godtyckliga tolkningar av urvalskriterierna. Det är av stor vikt att studenter som inte gått klart gymnasiet, bytt program eller av andra skäl behöver komplettera sin gymnasieutbildning har möjlighet att studera på komvux.

Vi anser vidare att personer som snabbt kan etablera sig på arbetsmarknaden också bör kunna prioriteras i urvalsreglerna till vuxenutbildningen.

Vidare anser vi att man bör utreda ett nytt upphandlingssystem som premierar kvalitet före kvantitet i vuxenutbildningen. Om det är så att komvux är tänkt att vara en likvärdig skolform, med kvalitet i första rummet, behövs en statlig utredning som kan utreda och ta fram ett alternativ till dagens upphandlingssystem. Vi anser att det är viktigt att alternativet tas fram och utvecklas i tät dialog med professionen. Syftet är att ta fram en modell som fördelar resurser genom indikatorer som premierar kvalitet, lärarledd undervisning och progression.

Bättre sfi-undervisning och koppling till arbetslivet

Medan arbetslösheten bland inrikes födda är på en låg nivå (4,8 procent andra kvartalet 2021) är mer än var femte utrikes född arbetslös. Den stora tudelningen på arbetsmarknaden är oroväckande och det behövs omfattande insatser för att dessa människor inte ska fastna i ett långvarigt utanförskap. En arbetsgemenskap är centralt för integrationen och för att dessa personer ska kunna komma i egenförsörjning.

Utrikes födda som kommer från lägre utbildningsbakgrund har ofta haft ett praktiskt arbete i hemlandet och har erfarenheter som kan komma väl till pass i en rad bristyrken i Sverige. För att matcha denna grupp krävs såväl utbildningsinsatser i språk som yrkesutbildning i ett tidigt skede i etableringen.

Yrkesvux är en mycket framgångsrik utbildningsform i att lära ut både svenska och yrkeskunskaper. Språkutbildningen inom ordinarie sfi uppvisar inte samma goda resultat. Ett skäl till resultatens inom ordinarie sfi kan vara att det i huvudsak organiseras så att personen först lär sig enbart svenska under flera år och därefter kan börja på en reguljär utbildning. Det gör målet om ett arbete mer avlägset och motivationen riskerar att sjunka, särskilt för den grupp nyanlända som har arbetserfarenhet men ingen längre utbildning³¹.

Sfi med yrkesutbildning innehåller sfi-kurser och kurser på gymnasial nivå. En del av utbildningstiden är praktik inom de yrken som studieanordnaren erbjuder och det ger ofta goda chanser till arbete efter avklarad utbildning. Sfi-kurserna ger kunskap i det svenska språket men är också delvis anpassade för yrkesvalet och arbetsmarknadens krav, i syfte att ge en så komplett svensk kunskap som möjligt.

I tidigare analyser av sfi med yrkesutbildning har det funnits farhågor om att utbildningen i svenska hamnar i skymundan när yrkesdelen tar upp tid. Skolinspek-

³¹ Ennerberg, E., IFAU 2019:7, Fem vägar genom etableringen.

tionen påpekar dock i en rapport från 2018 att så inte är fallet utan menar att de yrkesinriktade delarna kompletterar den reguljära sfi-undervisningen³².

Behoven är stora. Det finns idag hundratals bristyrken i Sverige³³. Det är truckförare, lokalvårdare, skogsarbetare, målare, murare och golvläggare för att nämna några. Mellan 2012 och 2016 har antalet elever som gått sfi vuxit med 40 procent, från drygt 142 000 elever till 199 000. Och inom just yrkesutbildningarna har volymerna ökat mycket³⁴. För att kunna erbjuda fler denna typ av utbildning har samverkan mellan kommunerna stärkts de senaste åren, genom bl.a. en överenskommelse mellan allianspartierna och regeringen gällande statsbidrag till samverkan i yrkesvux.

Under 2017 erbjöd nästan hälften av de svarande kommunerna (46 procent) i en enkät från länsstyrelsen sfi med yrkesinriktning inom yrkesvux. Nästan lika stor andel (44 procent) anordnade sfi med yrkesutbildning i samverkan med Arbetsförmedlingen³⁵.

Samverkan, tillsammans med ekonomiskt stöd, kan möjliggöra även för mindre kommuner att erbjuda sfi med yrkesutbildning, som annars har det svårt att anordna utbildningen.

Under 2018 beviljades statsbidrag för 4 200 årsplatser av kombinerad sfi och yrkesutbildning. Samtidigt har antalet som läser sfi ökat med ca 14 600 personer per år. Vi menar att denna typ av kombinationsutbildning stegvis bör bli huvudalternativet för de flesta som ska lära sig svenska språket och därmed erbjudas av alla kommuner, enskilt eller i regional samverkan. Kristdemokraterna har tidigare satsat på en kraftig utbyggnad av antalet utbildningsplatser.

Vidare försätts asylsökande i dag i en lång väntan på handläggning av sin asylansökan och en lång tid av ovisshet och passivitet som följd. Vi ser därför behovet av att från dag ett redan på asylboenden förlägga sfi och undervisning i samhällsorientering för nyanlända över 18 år. En kraftigt kortad etableringstid är något som är bra för både den enskilda människan och samhället i stort. Vi vill därför införa ett asylprogram som innebär ett krav på att en asylsökande som är över 18 år ska delta i 15 timmar sfi och 9 timmar samhällsorientering i veckan. Kristdemokraterna har tidigare föreslagit att avklarade eller pågående sfi-studier ska vara ett krav för att nyanlända ska vara berättigade till försörjningsstöd eller annan ersättning. Undantag ska ges för personer som inte bedöms kunna delta i undervisningen. Riksdagen fattade i våras beslut om att det, från april 2021, blir tydligare krav på att delta i utbildning i svenska för att få rätt till försörjningsstöd. Vi välkomnar detta förtydligande.

Vi anser också att det behövs ökade krav på deltagande och resultat i sfi. Det ska inte räcka att bara delta och sitta av tid på lektionen. En person ska inte heller kunna tacka nej till ett erbjudet arbete med hänvisning till studier om personen i fråga efter ett antal månader inte påvisar studieresultat.

³² Undervisning i svenska för invandrare, kvalitetsgranskning 2018, Skolinspektionen.

<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2018/sfi/svenska-for-invandrare---kvalitetsgranskning-2018.pdf>.

³³ <https://www.migrationsverket.se/download/18.6f22e3491708b85db6e24b0/1600786569737/MIGRFS%202020-05.pdf>.

³⁴ https://www.myh.se/Documents/Publikationer/Rapporter/2019/Statistisk_arsrapport_2019.pdf.

³⁵ <https://www.skolverket.se/getFile?file=3943>.

Folkhögskolor

Folkhögskolornas unika roll ligger framförallt i deras pedagogik, deras demokratiska roll och deras kunskapssyn. Kristdemokraterna anser att folkbildningen fyller en mycket viktig funktion i samhället. Folkhögskolorna ska själva bestämma över sin verksamhet och det finns stort utrymme att anpassa studierna efter olika målgrupper.

Folkhögskolorna bedriver idag en bred verksamhet där eleverna kan läsa in allt från grundläggande behörighet till estetiska kurser och kurser inom både språk och kommunikation. En del folkhögskolor erbjuder också utbildningar inom yrkeshögskola och högskola. Att kunna mötas inom ramen för folkhögskolan där det erbjuds en mycket stor bredd av kurser på ett antal olika nivåer fyller en mycket viktig funktion i dagens samhälle. Möjligheten för respektive folkhögskola att erbjuda en flora av kurser är större än inom gymnasiet och högskola och universitet eftersom det inte finns en centralt fastställd kursplan. Detta medför att folkhögskolorna är mer fria i sitt val av kursupplägg och innehåll.

De studiemotiverande kurserna i folkhögskolans regi är mycket framgångsrika och innebär en ny chans för elever som tidigare misslyckats med sina studier i det ordinarie utbildningssystemet.

Fler delar av Kristdemokraternas politik som berör folkhögskolor behandlas också i utgiftsområde 17.

Högskola och forskning

Kristdemokraterna tar tydligt ställning för kvalitet och excellens i högskola och forskning. Kristdemokraterna ställer sig därför bakom det nationella målet om att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en framstående kunskapsnation. Vår samlade politik inom området återfinns i vår kommittémotion ”Forskning och högre utbildning av internationellt hög kvalitet i hela landet”. Nedan återfinns de delar av vår politik där budgeten skiljer sig från regeringens förslag inom utgiftsområde 16.

Inför en examensbonus

Kristdemokraterna ser ett stort behov av att förlänga arbetslivet. För att klara de demografiska utmaningarna krävs det att fler jobbar fler timmar och år över en livscykel. Lika viktigt är att tidigarelägga inträdet, både för unga som saknar eftergymnasial utbildning och för de som studerar på högskola eller universitet. Sveriges studenter tar i genomsnitt examen betydligt senare än studenter i andra OECD-länder. Om man skulle kunna tidigarelägga den genomsnittliga examensåldern med ett eller ett par år skulle stora vinster göras för den enskilde, som skulle få högre livsinkomst och pension – men också för samhället i stort som skulle få större avkastning på utbildningen. För att de som studerar ska stimuleras till att ta sin examen och snabbt komma i arbete är Kristdemokraternas förslag därför att dubbelt jobbskatteavdrag även ska gälla för de som tar en akademisk examen före sin 25-årsdag. Jobbskatteavdraget gäller då i två år efter examen. För att fler ska ta examen från högre studier tidigare inför vi också en period med dubbelt jobbskatteavdrag för de som tar akademisk examen och börjar jobba

före 25. Vi avsätter 200 miljoner kronor per år till en examensbonus inom anslag 1140 Statens skatteinkomster.

Fler utbildningsplatser inom vård och omsorg

Bristen på utbildade läkare, sjuksköterskor och barnmorskor leder till mindre tillgänglighet i vården. Därför anslår vi resurser till nya utbildningsplatser för dessa yrkeskategorier med 100 miljoner kronor 2022, 200 miljoner kronor 2023 och 300 miljoner kronor för 2024 på anslag 2:64.

Strategiska forskningssatsningar

Lösningar på samhällsutmaningar växer fram genom kreativitet och kunskap som har genererats genom långsiktig investering i den fria forskningen. Kristdemokraterna värnar forskningens autonomi för att stimulera de bästa och mest innovativa forskningsidéerna. Det fria forskningsstödet ska utgöra den stora merparten av forskningsfinansieringen och tilldelning ska styras av vetenskaplig kvalitet. Regeringens förstärkta satsning på de externa statliga forskningsfinansiärerna i den aktuella budgetpropositionen är därför angelägen och välkommen.

Kristdemokraterna ser likväl behov av att komplettera det fria forskningsstödet med ett antal strategiska forskningssatsningar inom ett antal områden som vi anser kräver särskild uppmärksamhet. Det handlar om forskning för att stärka kvinnors hälsa, geriatrisk forskning för att stärka de äldres hälsa och forskning kring kärnkraften och dess bidrag för att säkra framtidens energiförsörjning. Kristdemokraterna öronmärker därför resurser till dessa satsningar som beskrivet nedan. Den exakta utformningen av de strategiska satsningarna bör formuleras av relevanta forskningsfinansiärer och forskarsamhället för att på bästa sätt tillvarata forskarnas kunskap, kreativitet och förmåga till såväl problemformulering som problemlösning.

Nationellt forskningsprogram för att stärka kvinnors hälsa

Det faktum att du är kvinna kan ha stor betydelse för hälsan och för tillgången till sjukvård. Detta eftersom det finns flera sjukdomar som endast drabbar kvinnor eller där kvinnor är överrepresenterade bland de drabbade. Det saknas kunskap kring orsaken bakom många av dessa sjukdomar. Inte sällan saknas därför också nationella riktlinjer. Detta gör att diagnostiseringen blir svår och att utvecklingen av effektiv behandling hindras. Bristande vård och behandling medför stora samhällsekonomiska kostnader kopplade till exempelvis psykisk ohälsa, arbetsbortfall, sjukskrivningar samt vård och behandling. Men framför allt är det mänskliga lidandet kopplat till dessa sjukdomar stort. Kvinnor beskriver ofta att deras vardag påverkas negativt av sjukdomen i sig men också av att de känner sig begränsade i sina mål och drömmar kring familj, fritid och karriär. Det är angeläget att öka kunskapsläget kring orsak och olika aspekter kring så kallade kvinnosjukdomar – en satsning på forskning som i förlängningen kommer stärka kvinnors hälsa. Kristdemokraterna anser därför att forskning kring kvinnors hälsa kräver särskild uppmärksamhet. Vetenskapsrådet bör därför ges i uppdrag att inrätta ett nationellt forskningsprogram inom detta område. Programmet bör tilldelas 100 miljoner kronor per år 2022–2024. Dessa resurser öronmärks inom regeringens föreslagna ram på

anslag 3:1 inom utgiftsområde 16. Samtidigt drar Kristdemokraterna ner med motsvarande medel, 100 miljoner kronor, på regeringens forskningssatsning.

Några av de många sjukdomar som har omfattande negativa effekter på kvinnors liv och hälsa inkluderar endometrios, polycystiskt ovariesyndrom (PCOS), fibromyalgi, myalgisk encefalomyelit/chronic fatigue syndrome (ME/CFS), känslig tarm (IBS, irritable bowel syndrome) och lipödem. Det är angeläget att det föreslagna forskningsprogrammet även stimulerar forskning kring infertilitetsproblematik, missfall och dödfödda barn. Likaså kvinnors hälsa under en graviditet, förlossning och den efterföljande vården.

Nationellt forskningsprogram för att stärka äldres hälsa

Ett samhälle där alla kan åldras i trygghet och värdighet är ett angeläget mål för Kristdemokraterna. Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt och ha tillgång till god vård och omsorg. Var och en ska ses som en person med eget och unikt värde med skilda intressen och bakgrunder. God vård, ett behovsanpassat boende och självbestämmande över sin vardag är en självklarhet – hela livet. Coronapandemin har satt i blyxtbelysning de brister som finns inom äldreomsorgen och vården av äldre. Men redan tidigare har Socialstyrelsen pekat på stora kompetens- och rekryteringsbrister inom områdena geriatrik och gerontologi. Det är därför angeläget att vården av äldre stärks – den måste präglas av högsta kvalitet oavsett var i landet man bor. Den geriatriska kunskapen måste öka och spridas i alla de olika verksamheter som är nödvändiga för att tillförsäkra en god vård och omsorg. Ökad kunskap kring de underliggande faktorerna vid akuta och kroniska sjukdomar som uppstår till följd av åldrande kan leda till bättre vård och behandling. Forskning inom detta område kommer i förlängningen stärka äldres hälsa.

Kristdemokraterna anser att forskning kring äldres hälsa bör innefatta tvärvetenskaplig forskning och implementering av dess resultat ute i verksamheten som bedriver vård och omsorg av äldre.

Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) bör därför i samverkan med relevanta aktörer ges i uppdrag att inrätta ett nationellt forskningsprogram inom detta område. Programmet bör tilldelas 150 miljoner kronor per år 2022–2024. Dessa resurser öronmärks med 100 miljoner kronor per år inom regeringens föreslagna ram på anslag 3:1 inom utgiftsområde 16 samt 50 miljoner kronor per år inom regeringens föreslagna ram på anslag 6:2 inom utgiftsområde 9. Samtidigt drar Kristdemokraterna ner med motsvarande medel, 150 miljoner kronor, på regeringens forskningssatsning.

Säkra framtidens energiförsörjning genom kärnkraftsforskning

Kristdemokraterna menar att forskning kring utveckling av kärnkraften är avgörande för att säkra framtidens energiförsörjning. Goda villkor för kärnteknisk forskning är centralt för att skapa förutsättningar för kunskap och kompetensförsörjning som bland annat behövs vid livstidsförlängningar av reaktorer och satsningar på ny kärnkraft. Svensk kärnkraftsforskning har emellertid i Kristdemokraternas mening inte getts tillräckligt utrymme inom ramen för statens forskningsanslag de senaste åren. Kristdemokraterna tillför därför energiforskningen 170 miljoner kronor per år från år 2022 och framåt, i anslag 1:4 och utgiftsområde 21, medel som destinerats till kärnkraftsforskning och sjö-

sättandet av en färdplan för framtidens kärnkraft. I sammanhanget ska också betonas att delar av övriga medel under anslag 1:4 Energiforskning, utgiftsområde 21, även ska göras tillgängliga för kärnteknisk forskning. Detta i enlighet med riksdagens tillkännagivande från juni 2019 om att forskning inom anslaget ska bedrivas inom alla relevanta kraftslag.

Rymdforskning och rymdteknologi

Regeringen ökar anslaget 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet inom utgiftsområde 16 med 100 miljoner kronor per år. Kristdemokraterna avvisar hälften av denna anslagsökning. Vi avvisar även de förstärkningar som regeringen gör på 5 miljoner kronor per år inom anslag 3:5 Rymdstyrelsens förvaltning samt anslag 3:6 Institutet för rymdfysik.

Kristdemokraternas finansiering

Kristdemokraterna förstärker Skolinspektionen med 18 miljoner kronor per år, anslag 1:2. I regeringens budget under anslag 1:5 görs en satsning på lärarassistenter om 500 miljoner kronor per år. Vi menar att det är kommuner och huvudmän som bäst vet vilken personalkategori som behövs i deras lokala skolor, men ett alternativ för fler vuxna behövs i skolan, och vi avsätter därför en del av dessa medel till en egen personalsatsning, inklusive lärarassistenter. Vi satsar även på specialpedagogiskt stöd och lärare i svenska som andraspråk, i samma anslag, men säger nej till regeringens satsning på World Skills Sweden. Vidare förstärker vi i anslag 1:7, statsbidraget för kvalitetshöjande åtgärder inom skolan, med 1,4 miljarder kronor per år, och drar ned motsvarande belopp för regeringens höjning av taket i maxtaxan. Vi satsar mer än regeringen på fortbildning av lärare och förskolepersonal, anslag 1:10, för att de ska kunna få vidareutbildning i ämneskunskap och ledarskap. Sedan förstärker vi även medel för praktikinrä skolforskning, anslag 1:12. Regeringens yrkesvuxsatsning drar vi ned på till förmån för vår egen satsning på yrkesvux, sfi med yrkesutbildning, anslag 1:17. I övrigt satsar vi på fler utbildningsplatser för vården, anslag 2:64, och på forskning om kvinnors hälsa och geriatrik, anslag 3:1, och drar ned motsvarande belopp på regeringens forskningssatsning. Vi drar också ned på halva regeringens satsning på rymdforskningen i anslag 3:4, och minskar anslaget för Rymdstyrelsens förvaltning (anslag 3:5) och Institutet för rymdfysik (anslag 3:6) med 5 miljoner kronor per år på vardera anslaget. Vi minskar också det ökade anslaget på grund av Adult Education Survey (AES) och Continuing Vocational Training Survey (CVTS) i anslag 4:4 med totalt 12 miljoner kronor.

Kristdemokraterna prioriterar i årets budget en personalsatsning, som nämnts, för fler vuxna i skolan, men även utbildningsdagar för föräldrar, en satsning för att motverka övergrepp i föreningar och förskola, samt gör en stor satsning på det brottsförebyggande arbetet, genom ett mentorskapsprogram. Skolan behöver i högre mån vara en del i det brottsförebyggande arbetet och då kan mentorskapsprogrammen vara ett sätt. Vi satsar även mer än regeringen på läxhjälp i utsatta områden och även på Teach for Sweden.

Christian Carlsson (KD)

Pia Steensland (KD)

Acko Ankarberg Johansson (KD)

Roland Utbult (KD)